

1807'DE İNGİLİZ GEMİLERİNİN BOĞAZ MACERASININ SONU

Geçtiğimiz günlerde televizyonda bir haber programına konuk olan bir araştırmacı yazar, konuşması sırasında 1807'de İngiliz donanmasının boğazlardan geçerek İstanbul'a kadar geldiklerini ve küçük çaplı bir savaş olduğu ama bunun tarih kitaplarında pek yer almadığını söyledi. Duyduklarım sanki daha önce hiç işitmediğim bir şey gibi bende tesir bıraktı. Hiç işitmediğim gibi ifadesini özellikle kullanıyorum, bunu açıklayacağım. O kadar arşiv belgesi taradım, okudum, nasıl tesadüf etmedim diye de kendi kendime hayıflandım. Ve konuyu araştırmaya başladım. Nihayet **Müellifi Bahriye Fen Komisyonu Azası Kolağası Süleyman Nutku Bey olan ve 1307 (1891) tarihinde İstanbul'da basılan "Muhârebat-ı Bahriye-i Osmaniye"** kitabında konunun anlatımını buldum. Biraz okuyunca ben bu konuyu biliyorum diye kendi kendime söylendim. Zira senenin başında bu konuyu çalışmışım.¹ Ancak aradan geçen zamanda başka çalışmalarım da olduğundan mesele hatırımdan çıkmış. Ne demişler **"Hafıza-i beşer nisyan ile malûdür."** Yani "İnsan hafızasının eksikliği unutkanlıştır" veya bir başka söyleyiş ile "Unutkanlık insanlık halidir."

Bu açıklamadan sonra konuya girecek olursak; Kitapta yazılanları bizim kaynaklarımızda okudum. Zira daha önce okuduklarım birbirine benzer olsa da aralarında rivayet farklılıkları bulunmaktaydı. Konuyu anlamak ve mukayese edebilmek açısından önce ilk çalışmamdaki yazıyı olduğu gibi aldım. Sonrasında ise Süleyman Nutku Bey'in yazdıklarının çözümünü verdim. Bunun sonunda da yine tüm bilgileri kısaca yorumlamaya çalıştım. Okunan yazıların tıpkı örneklerini de yazının sonuna koydum. Kitabın çevirisi olayların nereden nereye geldiğinin daha iyi anlaşılabilmesi için öncesinden alınmıştır. Asıl konu 12. Sayfadan itibaren başlamaktadır.

Olayın başlangıcını bilmek açısından alttaki bilgi önemlidir. Bu gelişme:

Osmanlı devleti 24 Eylül 1805 tarihinde Osmanlılar Ruslarla bir dostluk anlaşması yapmasına rağmen 1806'da Rus yanlısı "Konstantin İpsilanti" adlı Eflak Beyi'ni ve "Alexander Murusis" adlı Boğdan Beyi'ni görevden almıştı. Aynı sıralarda Napolyon Bonapart imparatorluğu idaresindeki Fransa da Dalmaçya kıyılarına asker çıkartmış ve Rusları tehdide başlamıştı. Bundan hoşnut olmayan Rusya 40.000 civarında askerle Eflak ve Boğdan'ı işgale başlamıştı. Buna karşılık 22 Aralık 1806 tarihinde Osmanlı devleti Boğazları kapattı ve Rusya'ya savaş ilan etti. Böylece 1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı başlamış oldu. Osmanlı devletinin bu savaşa

¹ Murat Dursun Tosun, Arşivden Günümüze Yansıyanlar 6, İstanbul 2021, s.401-412

girmesine neden, İngiltere tarafından, 1806'da İstanbul'a gönderilen Fransa elçisi Sabastiani'ye bağlanmıştı.²

“Tarih anlatımı çok önemli bir husus olmasına karşın pratikte herkesin anlatımında farklılıklar olabilmektedir. Bazen de bilerek olayların çarpıldığına veya eksik anlatıldığına da rastlanabilmektedir. Şimdi başlayalım...”

Geçen gün bir arkadaşım içinde eski Giresun fotoğrafları olduğu için bana 2001 tarihli Popüler Tarih isimli bir dergi hediye etti. Derginin tamamını inceleyince “**1807’de Dersaadet’i Sarsan On Gün**” isimli bir başlık dikkatimi çekti. Yazıyı okuyunca anladım ki İngiliz Donanması 20/21 Şubat 1807’de Çanakkale Boğazı’nı geçerek Marmara’ya girmişler ve Adalar önünde demir atarak 10 gün İstanbul’u tehdit etmişler. Bu konuyu daha sonra açacağım. Konunun önemine binaen başka iki kaynaktan da bu olayı araştırdım. Ancak dergide anlatılan çok önemli detaylara değinilmediğini müşahede ettim.

1.anlatıma göre; Osmanlı’nın Fransa ile sözde yakın, İngiltere ve Rusya ile mesafeli olduğu bir dönemde Napolyon Avrupa’da zaferler kazanmaya başlamıştır. Bu gelişme İstanbul’da İngiltere ve Rusya sefirleri nezdinde hoşnutsuzluk oluştururken, Napolyon elçisi General Sebastiani’yi İstanbul’a göndermiştir. Bu gelişme ise İstanbul’daki siyasi ortamı germiştir.

Sebastiani, Rus taraftarlığıyla bilinen Eflak Bey’i Kontantin İpsilanti ile Boğdan Bey’i Aleksandır Moruzzi’nin azillerini Osmanlı’dan rica etti. Bu rica kabul edilerek boğazlar Rus gemilerine kapatıldı. Bunu Rusya protesto ederken İngiltere, Sebastiani’nin kovulmasını istedi. Bu talep reddedilince İngiliz elçisi 29 Ocak 1807’de İstanbul’dan ayrıldı.

Sonrasında İngiliz Donanması Çanakkale Boğazını zorlayarak Osmanlı’nın gelişmelere hazırlık olmasından da yararlanarak Kurban Bayramı sabahı boğazı geçmeye başladı ve 60 kadar asker zayıtı ile çok fazla zarar görmeden Marmara’ya girdi. Osmanlı’ya ait birkaç küçük gemi bu sırada yandı.

İngiliz Donanması Kınalıada önünde demirledi. Şimdiye kadar İstanbul’a böyle yaklaşan donanma olmamıştır. Milli duyguların coşmasına sebep olan bu görüntü, padişah başta olmak üzere asker, sivil bütün milleti kurtarma hareketine sevk etti. Gerekli tedbirler alındı ve yapılması gereken hücum gerçekleştirildi. **İngiliz Donanması iki gemi ve bir miktar asker kaybı ile Bozcaada’ya kadar kaçabildi. Bu kadar az zayıtla kurtuldukları için de sevinen İngiliz amirali geldiğine bin pişman olmuştu. İngiliz Donanması Çanakkale Boğazından kaçabildiğine sevinirken** bütün İngilizler İskenderiye’de bayram yaptı. 20 Mart 1807’de bazı hainlerin yardımını gören İngilizler, şehri teslim aldılar.³ Konuyla ilgili olarak koyulaştırdığım kısım çok önemlidir.

2.anlatıma göre; İngiliz elçisi Albuthnot 1807 yılı Ocak ayı sonlarında Bâbîâli’yi, İngilizlerle olan ittifak anlaşmasının yenilemesi aksi halde bunun savaş nedeni olacağı hususunda tehdit etti. Bunun yanında Fransız elçisinin pasaportunun verilerek Dersaadet’den çıkarılmasını, Çanakkale Boğazı ile cephane yüklü 15 Osmanlı gemisinin İngilizlere teslimini ve Rus askerlerinin memleketeynin (Eflak ve Boğdan’ın) hâkimi olarak kalmasını teklif etti. İngiliz elçisi İngiliz gemilerinden birine binerek Bozcaada’da dört büyük savaş gemisi ve üç firkateynle bekleyen İngiliz Amirali Thomas Louis’in yanına gitti. Bu önemli savaş kuvvetlerinin asıl komutanı olarak Albuthnot, 29 Ocak’da Bâbîâli’den teklif ettiği hususlar

² <https://www.gazette.com.tr/Haber/roportaj/keciboynuzu-ibrahim-hilmi-pasa-17263>

³ Nazım Tektaş, Çadırdan Saraya, Saraydan Sürgüne Osmanlı, s.492-493

hakkında evet veya hayır diye cevap istedi. Aksi takdirde Majeste İngiliz Kralı ve müttefiki Rus İmparatoruna yapılan hareketlerin öcünü alacağını belirtti.

Osmanlı'nın tedbir hazırlıklarına karşı çabuk hareket etmesi konusunda uyarılan Amiral Duckworth filosuyla Bozcaada sularına varır varmaz boğazlardan geçerek Dersaadet'e varmak üzere hareket etti. Kurban bayramına rastlayan 19 Şubatta birden bire Çanakkale önünde 8 büyük savaş gemisi, 2 firkateyn, 2 korvet ve kalyon görüldü. Türk topçuları hemen ateş etmeye başladılarsa da kaptan paşa korkaklık göstererek kaçtı. Bu yüzden sahildeki kalelerin müdafaa gücü boşa çıktı. Dört Osmanlı gemisi batırıldı. Bu durum İstanbul'da şaşkınlık ve endişe oluşturdu.

Padişah acele ile Fransız elçisi Sebastiani'den rica ile İstanbul'u terk etmesini, zira İngilizlerin kendisini istemediğini belirtti. Sebastiani'nin cevabı, Napolyon'un zafer dolu zamanında böyle bir şeyi kabul etmeyeceğini belirtti. Osmanlı bürokratları ise suskunluğa bürünmüş ne yapacaklarını bilmez bir hale gelmişlerdi. Sebastiani başta olmak üzere Fransız subayları gereken öğüt ve talimatı veriyordu.

Nihayet İstanbul'da topyekûn tahkimat işine girişildi. Uygun görülen yerlere 1200 toptan oluşan bataryalar yerleştirildi, sahiller de mayınlandı. Yedi savaş gemisi limana konuşlandırıldı. İngilizlerin aynı minvaldeki ikinci teklifi de ret olundu. İngilizlerin giriştikleri askeri teşebbüsleri de neticesiz kaldı. Bazı İngiliz taşıtları cesur Türk kayıkçıları tarafından esir alındı. Eski Sadrazam İsmail Paşa idaresinde Çanakkale Boğazı da tahkim edildi.

Albuthnot'un yerine getirilmiş olan Amiral Duckworth, Marmara'da kapana sıkışmak tehlikesi nedeniyle acilen geri çekilme emri verdi. 2 Martta İngiliz gemileri İstanbul'dan ayrıldı ve Çanakkale Boğazından geçerken 1000 askerle birlikte büyük kayıplar verdi.

Fakat böylece İngilizlerle savaş da başlamış oldu. Osmanlı İngiltere'ye savaş ilan etti. İngilizler Mısır'a yönelerek burayı işgal etti. Ruslar ise zamanında İngilizlere destek veremediler.⁴

3.anlatım yani ilk başta belirttiği bölüm bu konuyu çok farklı detaylarıyla anlatmaktadır. Aslında olay ana hatlarıyla üç kaynakta belirtildiği gibi gelişmiş olsa da detaylar...detaylar...

Napolyon'un Osmanlı toprağı olan Mısır'ı işgali 3.Selim'i teni ittifak arayışlarına itti. Avrupa'da Fransa aleyhine kurulan ittifaka katılmak üzere 3.Selim, İngiltere ve Rusya ile müzakerelere girişti. Fransa'ya karşı müttefik arayışı içinde olan İngiltere ile Rusya'da Osmanlı'yı yanlarına çekmek isteyince ittifak antlaşması gerçekleşti. 22 Aralık 1798'de Rusya ile 5 Ocak 1799'da İngilizlere ittifak antlaşması yapıldı. Bu antlaşmalardan her ülkenin ayrı beklentileri vardı.

Rusya, Balkanlar üzerinde nüfuzunu artırma çabası içindeydi. İngilizler ise Hindistan'a hâkim bir konumda bulunan Mısır'dan atılması bu topraklara kendilerinin yerleşmesi peşindeydiler. Söz konusu antlaşmalar Osmanlı'nın işine yaradı ve Fransızlar Mısır'dan çekilmek zorunda kaldılar. Bu arada Avrupa'da yeni siyasi gelişmeler oldu ve 1804 yılında Napolyon imparatorluğunu ilan etti. Napolyon'a yeni bir ittifak kurarlarken Avrupa, Osmanlı'yı yanına almak istedi. Fakat ülkede ıslahat yapmak isteyen ve barışa ihtiyacı olan 3.Selim bu ittifaka katılmadı.

⁴ Büyük Osmanlı Tarihi, Hammer, 9.Cilt, s.164-167

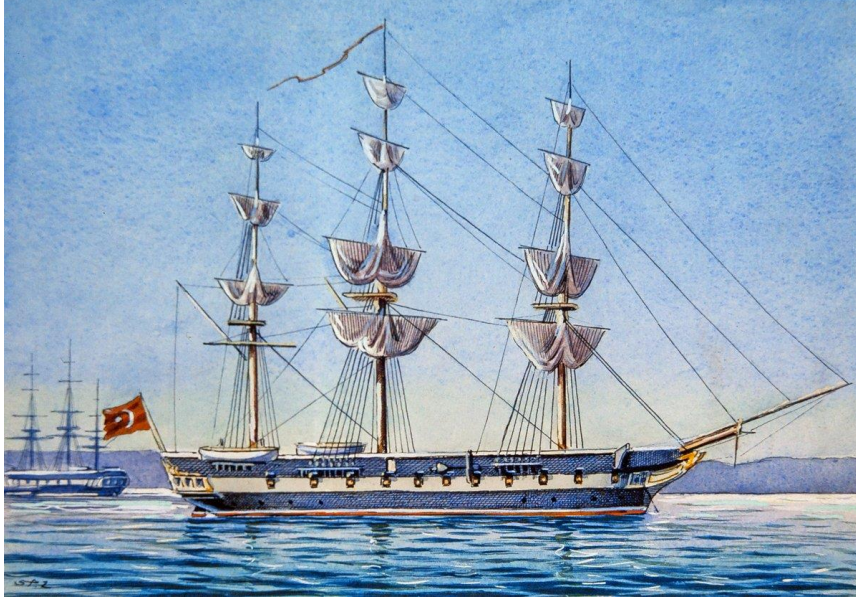
1805'de Rusya daha önce imzalanmış olan antlaşmanın yenilenmesi için Osmanlı'ya müracaat etti. Osmanlı pek istekli olmasa da antlaşmayı yenilemek zorunda kaldı. Antlaşmada ısrarcı olan Rusya, Fransız orduları ile meşgul iken bir güneyden Osmanlı tehlikesine maruz kalmak istemiyordu. Bu şekilde bir Fransız-Osmanlı yakınlaşmasının da önüne geçmiş olacaktı.

Fransa ise Osmanlı'yı kendi yanına çekme peşinde idi. Bu amaçla Napolyon yakını olan Korsikalı General Horace Sebastiani'yi elçi olarak İstanbul'a gönderdi. Sebastiani, gelir gelmez Babıâli ile Rusya ve İngiltere'den soğutmak için her yolu denemeye başladı. Osmanlı-Fransa yakınlaşması başlayınca Rusya, henüz yeni ittifak antlaşması yapmış olmasına rağmen aniden Osmanlı Topraklarına saldırıya geçti ve 16 Kasım 1806'da Eflak ve Boğdan'ı ele geçirdi. Osmanlı devleti de Rusya'ya savaş açmak zorunda kaldı. İngiltere, Osmanlı'nın Rusya'ya savaş ilanının önüne geçmek istediye de bunda başarılı olamadı. Fakat Sebastiani'nin telkinleriyle Osmanlı da Rusya'ya savaş ilan etti.

Bunun üzerine İngiliz Elçisi Sir Arbutnoth, Babıâli'ye bir nota verdi. Sebastiani'nin İstanbul'dan gönderilmesini, Rusya ile barış yapılmasını, İngiliz ittifak antlaşmasının yenilenmesini, İngiliz ve Rus savaş gemilerinin serbestçe boğazlardan geçebilmesini istedi. Elçi bu şartlar kabul edilmezse Bozcaada'ya gideceğini ve oradan İngiliz donanmasıyla gelerek İstanbul'u bombardıman edeceği tehdidinde bulundu. Sebastiani'nin önerisiyle bu nota reddedildi. Bunun üzerine İngiliz elçisi 29 Ocak 1807'de İstanbul'dan ayrılarak Bozcaada'ya gitti. O sırada Bozcaada'da Amiral Duckworth komutasında 16 büyük savaş gemisinden oluşan bir İngiliz donanması, Çanakkale'yi geçip İstanbul'a gelebilmek için uygun hava şartlarını belirlemekteydi.

Çanakkale Boğazının istihkâmları İngiliz donanmasının geçişini engelleyebilecek sağlamlıkta olmadığından hemen burada güçlendirme çalışmalarına başlandı. Fransızlar, Settülbahir ve Kilitbahir'deki 16.yüzyıldan kalma iki kalenin yenilenmesine yardım ettiler. Hepsi yelkenli olan İngiliz donanmasına hava şartları karşısında zaman kazanmak isteyen İngiliz elçisi, Bozcaada'dan İstanbul'a gönderdiği bir notada "Henüz Osmanlı ülkesinden çıkmamış olduğunu, görüşmelere devam edilmesi gerektiğini" belirtmişti.

19 Şubat 1807 günü sabah erken saatlerde şiddetli bir lodos u arkasına alan İngiliz donanması harekete geçti. Bu sırada Çanakkale Boğazındaki tahkimat çalışmaları tam olarak bitirilmemişti. Bu yüzden İngiliz donanması geçerken kıyıda yapılan top atışları pek etkili olmadı. Nağra Burnu'nun üst tarafında bulunan küçük bir Osmanlı donanması karşı koymak istediye de büyük savaş gemileri bu filoyu kısa sürede etkisiz hale getirdiler. Bunun dışında bir direnmeyle karşılaşmayan İngiliz donanması Boğaz'ı aştı ve 20-21 Şubat gecesi İstanbul'a ulaşarak Adalar önünde demirledi.

İngiliz donanmasının en güçlü gemileri Amiral Duckworth'un bayrak gemisi olan HMS Royal George, 110 toplu HMS Windsor Castel, 80 toplu HMS Canopus, 74 toplu HMS Standart, 74 toplu HMS Ajax ve 44 toplu HMS Endymion'du.

Başkent İstanbul ilk kez böyle bir tehlike ile karşı karşıya idi. Bu nedenle halk bir anda dehşete düştü. İnsanlar gruplar halinde toplanmış telaş ve korku içinde tartışıyorlardı. Benzer bir korku saraya da yansımış kadınlar feryat etmeye başlamışlardı. Başlangıçta endişeye kapılan 3.Selim, halkın kendi başına silahlanma çabalarını görünce hızla boğaz kıyılarının tahkimat edilmesi işine girişti.

İngilizler ise Babıâli'ye bir ultiatom göndererek şartlarını bildirdiler. Bu istekler: Osmanlı donanmasının kendilerine teslimi, Rusya ile barış yapılması, İngiltere ile olan ittifak anlaşmasının yenilenmesini şartlarını içeriyor ve bunun için bir günlük süre tanıyordu. Bunun üzerine taraflar arasında müzakereler başladı. İngilizler önceki taleplerine ilaveten Fransız elçisi Sebastiani'nin İstanbul'dan gönderilmesini de istediler.

Osmanlı hükümeti İngiliz donanmasına karşı konulamayacağı düşüncesiyle şartları kabul etme eğilimindeydi. Sebastiani'ye ülkeden ayrılması gereği belirtildi. Fakat Sebastiani bunu kabul etmedi. Üstelik hükümet yetkililerine bazı tavsiyelerde bulundu.

“Böyle beş on gemiye memleketi teslim etmek ne demek! Bundan sonra Osmanlı devleti bağımsızlığından ve toprak bütünlüğünden ne yüzle söz edebilecek? Bu donanmada asker yok ki karaya çıkıp da memleketi işgal etsin. Sadece Sarayburnu'na yeteri kadar top yerleştirseniz bu donanmayı harap edersiniz. Tehlike onlar için söz konusu. Hem sizin ateşinizden hem de uygunsuz bir rüzgâr ile karaya vurmaktan korkarlar. Rüzgâr elverse ve sizin toplarınız hiç işe yaramasa bile, yapabilecekleri nihayet İstanbul'un bir-iki mahallesini topa tutup yakmaktan ibaret olacaktır. İstanbul'da ikide birde yangın çıkıyor. Farz edin ki yine böyle bir yangın oldu ve bir iki mahalle yandı. Yanan yerler yapılır ama bir kere yıkılan devlet itibarı bir daha onarılabilir mi?”

Sebastiani'nin bu sözleri devlet adamlarını harekete geçirdi. Halk da ilk anlardaki korkusunu üzerinden attı. Padişahın huzurunda yapılan toplantıya Sebastiani de katıldı ve burada cesaretlendirici konuşmalar yaptı. O gün Napolyon'un Vistül Nehri kenarında Rusları yendiği haberleri de İstanbul'a ulaştı. Toplantı sonunda İngilizlerin taleplerinin reddine karar verildi ve

savunma hazırlıklarına girişildi. Halkın da yardımlarıyla sahilde istihkâmlar hazırlandı ve sahile toplar yerleştirildi. Fener Rumları da bu çalışmalara destek verdi.

Bu arada hükümet müzakereleri uzatmak suretiyle zaman kazanmaya uğraşıyordu. İngilizlerle görüşmeyi tersane tercümanı Hoca İshak Efendi sürdürmekteydi. Onlara şartların kabul edileceği izlenimi verdi. Bunun için zamana ihtiyaç olduğunu belirtip kesin antlaşma işini sürekli ileriye attı. Bu suretle kazanılan süreden faydalanılarak sahildeki tabyalar bitirildi. Öte yandan Cezayirli Seydi Ali Reis kumandasında güçlü bir donanma hazırlandı. Yapılan ilan üzerine bir gecede yedi bin kişi bu donanmaya asker yazıldı.

Cesareti artan halkın kayıklarla İngiliz donanmasına kadar sokulduğu ve hatta gemiler arasında gidip gelen İngiliz askerlerini esir aldıkları oluyordu. Bazıları da adalardan birine çıkıyor ve İngilizlerin buradan su almalarını engelliyordu. Amiral John Duckworth'un oğlu da bu şekilde esir edildi. Böylece on gün geçti. İngilizler artık taarruz gücünü ve cesaretini kaybetmişlerdi. Bununla beraber şartlarını tekrarladılar. Babıâli bu şartları kesin olarak reddetti. Ret kararı alan İngilizler kenti bombalamaya cesaret edemediler. Böyle bir harekete giriştikleri takdirde sahil bataryaları ve Osmanlı donanmasının top atışları arasında kalacaklarını hesap ettiler.

Rüzgârla sahile sürüklenme ve top ateşine maruz kalma durumunu ve güçlendirilen Çanakkale Boğazından çıkma durumunu da dikkate alan Amiral Duckworth ani bir kararla geri dönmeye karar verdi. İngiliz donanması gelişinden 10 gün sonra 1 Mart 1807'de hiçbir netice alamadan İstanbul önlerinden ayrıldı. Donanma Çanakkale'den geçerken bu defa geldiği kadar rahat geçemedi. Tahkim edilmiş sahillerden atılan top atışları neticesi İngiliz donanmasından HMS Ajax ile iki korvet gemisi battı. HMS Windsor Castel gemisinin yelken direği parçalandı. HMS Standart gemisinin cephaneliği isabet aldı. İngilizler 37 ölü ve 400'den fazla yaralı verdiler. Böylece dönemin yenilmez armadası olarak bilinen İngiliz donanmasının İstanbul macerası başarısızlıkla sonuçlanmış oldu.

Bunun üzerine İngilizler, Mısır'a yöneldiler ve İskenderiye'yi işgal ettiler. Ancak Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın kuvvetleriyle yapılan savaşı kaybettiler. Bunun üzerine 3.Selim Sadrazam İbrahim Hilmi Paşa'yı Serdar-ı Ekrem atadı ve Rusya'ya savaş başlattı. Bu arada donanmayı da Haliç'ten çıkarınca muhalefet harekete geçerek Nizam-ı Cedid ve padişahı hedef aldılar. Bunun üzerine 3.Selim, tahtı 4.Mustafa'ya bırakmak zorunda kaldı.⁵

Daha sonra İngilizler Kavalalı Mehmet Ali Paşa'yı destekleyerek Osmanlı'ya isyanını sağladılar. Bu isyan karşısında 2. Mahmud zamanında Osmanlı çok zor duruma düştü ve İngilizlerin desteğini istemek durumunda kaldı. Önce Kıbrıs'ta haklar elde etti ileriki yıllarda da Mısır'ı işgal etti.

Görüldüğü gibi her üç kâynakta da konu aynı olmakla birlikte 1. Anlatım çok yüzeysel, 2.anlatım biraz daha kapsamlı, 3.anlatım ise daha teferruatlıdır ve çok daha fazla ayrıntılara yer verilmiştir.

“Muhârebat-ı Bahriye-i Osmaniye”

(1213) Hicri (1798) Miladi senesinde Napolyon (Bonapart)'ın Toulon⁶ tersanesindeki tedarikat-ı cesime-i seferiyesinin ne tarafa vuku'-bulacağına her taraftan medd-i nazar-ı dikkat olunuyor

⁵ İstanbul'u Sarsan 10 Gün, Popüler Tarih, Temmuz-Ağustos 2001, Sayı 14, s.30-35

⁶ Fransız donanmasının önemli üslerinden biridir. Gemi yapımı, balıkçılık, şarapçılık, matbaacılık sanayileri gelişmiştir. Havacılık araçları, silah, harita, kâğıt, tütün, ayakkabı ve elektronik malzeme üretimi önemlidir. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Toulon>

idi. Donanma-yı mezkûre Arabi lisanına vakıf kesanın celb ve davet olunmasından Toulon'daki tedarikatin Mısır üzerine olduğu anlaşılmiş ve Fransa maslahat-güzarının tavır ve hareketi dahi bu hususu teyid eylemiş (doğrulmuş) olduğundan Devlet-i Aliyye Fransaya muhalif olan devletler ile ittifak etmek tedabirine ve tedarikât-ı harbiyenin ikmaline (tamamlanmasına) teşebbüs eylemişti.

Fransa donanması, sene-i mezkûre Haziran'ının dokuzuncu günü Toulon'dan hareket edip hamle-i ulâda (ilk hamlede) Malta adasını zapt ettiği Bahr-i Sefid'de (Akdeniz'de) Fransa donanmasının ahval ve harekâtını teftişe me'mur olan kapudane-i hümayun Giridli Sermet Bey tarafından Der-aliyye'ye tahrir kılındı. Fakat Bonapart'ın böyle cesim bir donanma ile harekete Malta'nın zaptı hedef-i maksat olamayıp, buradan Mısır'a taarruz etmesi ihtimali kuvvet bulmuştu. Fransa donanmasının Toulon'dan hareketi üzerine İngiltere devletinin on dört kıt'a sefâin-i cesimeden mürekkebe olan (büyük gemilerden oluşan) donanması (Nelson) nam amiral taht-ı kumandasında olarak Fransızların akabinde (ardından) hareket eylemişti. Malta ceziresi (adası) Akdeniz'de seyr u sefer eden sefâin-i ticariye (ticaret gemileri) için ehem ve elzem bir mevki'-i mutenâ (önemli mevki) olmağla Fransızların yedine (eline) geçmesi İngilizlere ziyade endişeyi mucib olmuştu. Devlet-i Aliyye tarafından kâffe-i vilâyât-ı şahâneye emirler ıstar olunup (çıkarılıp), İngiliz donanması sevâhil-i Devlet-i Aliyye'den her nereye uğrar ise mekûlat (yiyecek) ve meşrubatça (içecekçe) ve malzeme-i sairece muavenet ve teshilat-ı lazıme icrasına (yardım ve gerekli kolaylığın yapılmasına) himmet olunması emr olundu.

(1213) Hicri Muharreminin on üçüncü (1897) Miladi Haziranın yirmi yedinci günü İngiliz Amiral Nelson İskenderiye pişgâhına (önüne) gelip Fransızları araştırmış ve ahali-i memleketi Fransızların vürudundan haberdar olup, kendilerine muavenet (yardım) edeceğini dahi beyan etmiş ise de ahali ve a'yan bunu İngilizlerin bir hudası (hilesi) add ile redd etmişlerdi.

(1213) Hicri Muharreminin on yedinci (1897) Miladi Temmuzunun birinci günü Fransız donanması İskenderiye pişgâhına (önüne) geldikde (geldiğinde) liman-ı mezkûrda lenger-endaz (demir atmış) olan (İkâb-ı Bahri) nam firkateyn kapudanı İdris Bey iktinâh-ı hal zımnında (hakikatin mahiyetini anlamak için) mülazım Emin kapudanı bir filika ile Fransız donanmasına irsal eylemişti (yollamıştı). Napolyon Bonapart, kapudan-ı muma-ileyhe "Benim kimseye zararım yoktur, düşmanımız olan İngilizler Hind iklimini (memleketini) aldı. Onun tahlisine (kurtarılmasına) gidiyorum bütün dünya ile düşman olsam Osmanlılar ile dostum." Mamafih müdafaa sadedinde bulunmayınız hiçbir vakitte dört-yüz gemiye karşı muharebe etmeliğiniz (etmemiz) kâr-ı akıl (akıllı bir iş) değildir." diye cevap vermekle İdris kapudan dahi mukabeleden ferağ eylemişti (karşı koymaktan vaz geçmişti). Napolyon üç gün mukaddem (önce) İngiliz donanmasının vürudundan (geldiğinden) haberdar oldukda (olduğunda) askeri karaya ihraç etmeye (çıkarmaya) istîcal göstermiş (acele etmiş) ise de kaleden müdafaa olunacağını anladıkda (anladığında) limana girmeye cesaret edemeyip bir gece zarfında hariç-i şehre beş-bin nefer çıkararak ale's-sabah (sabah erkenden) bi'l-hücum şehri şehri zapt eylemişti. Fransız donanması harbiye ve nakliye dört yüz pare gemiden ibaret olup, otuz bin askeri hamil (yükü) idiler. Asakir-i mezkûre karaya çıkarıldıkda sefâin-i nakliye ve sagire limana girip ziyade su çeken sefâin-i harbiye-i cesime (Ebu Kir)⁷ körfezinde lenger-endaz olmuşlar(demir atmışlar) idi.

⁷ Kaynaklarda adı Bükîr, Ebûgür, Ebûhür, Ebâhür şekillerinde de geçer. İskenderiye'nin 23 km. kuzeydoğusunda, aynı adı taşıyan körfezin kıyısında yer almaktadır. Cıvardaki ada ve göl de aynı adla anılmakta olup burası önceleri Buhayre'de Demenhür kazasına dâhil iken sonraları İskenderiye'ye bağlanmıştır.
<https://www.sabah.com.tr/sozluk/cografya/ebukir-neresidir>

Fransa donanması İskenderiye'ye gelip ertesi günü karaya döktüğü askerle şehre bi'l-hücum zabt ettiği esnada bulunan sefâin-i ticariyeden (ticaret gemilerinden) bir Rum gemisi yelken yapıp firar etmişti. Akdeniz boğazında me'mur (görevli) olan kapudana bey tarafından Fransa donanmasının ahvalini teccessüs zımında (araştırmak için) etrafa gönderilmiş olan çektirilerden biri Rodos açıklarında mezkûr Rum gemisinin üzerine varıp vak'adan haberdar oldukça kapudana bey'e götürdü. Kapudananın ifadesi zabt olunarak Safer'in üçü tarihiyle müverrah (tarihli) ve kapudana ile derya tercümanı taraflarından memhur (mühürlü) bir kıt'a arıza ile Dersaadet'e bildirildi. Devlet, Rumeli'nde Pasbanoğlu (Pazvantoğlu Osman)⁸ galesiyle meşgul ve kapudan paşa dahi bu hizmete memur iken⁹ bağdeten (ansızın) Fransızların İskenderiye'yi istilaları haber-i dehşet eseri İstanbul'a vâsıl oldukça (ulaştığında) hal bi'l-küllîye başkalaşarak efkâr-ı devlet artık hasren Mısır tarafına imâle ve masruf (çevrilip yönelmiş) olmak lazım gelmişti.

(1213) Hicri Rebiü'l-evvelinin birinci (1798) Miladi Ağustos'unun birinci günü Nelson İskenderiye pişgâhına (önüne) gelip Fransız donanmasının İskenderiye'ye yirmi mil mesafede olan (Ebu Kir) limanında lenger-endaz (demir atmış) olduğundan haberdar oldukça (olduğunda) bade'z-zeval (öğle) saat birde ol canibe hareketle iki donanma birbirini gördü. Ondört kalyon dört firkateyn ve çend (birkaç) kıt'a sefâin-i sagireden (küçük gemiden) mürekkeb (oluşan) ve (Biruveys) nam Admiralın taht-ı kumandasında olan Fransız donanması bir hat üzere ve beheri beyninde (her biri arasında) 160 yarda¹⁰ kadar mesafe olduğu halde Ebu Kir Adasından mukabil (karşı) sahile doğru püryemçe olarak demirleyip iki mil¹¹ mümted olmuştu (uzamıştı). İngiliz admiralı Nelson'un taht-ı kumandasında olan on-iki kalyon ile iki firkateynden ibaret olan donanma yaklaşıp Fransızların ber-vech-i meşruh (anlatıldığı üzere) demirli olduklarını gördükde beher geminin mabeynindeki 160 yarda mesafeden bir İngiliz gemisi geçip Fransız gemilerinin içeri tarafına baş ve kış omuzlukları hizasına demirlemek için mevcut sefinelerinin mevkilerini tayin edip ve kendisi ise Fransız admiralinin süvar olduğu (bindiği) (Oryent)¹² namındaki üç anbarlıya mukabil (karşı) hücum edip, mevkilerini aldılar.

İngilizlerin böyle hilaf-ı me'mul (beklenmeyen) harekât maharetkârâne ve cesuranesi vehle-i ulâ'da (ilk anda) Fransızlara şaşkınlık vermiş ve İngilizlerin düşman tarafından olunan şiddetli ateşe mukabele ile beraber mevâki-i mutenalarına (önemli mevkilerine) demirleyip püryemçelerini alarak düşman baş ve kış omuzlukları hizalarından top altına almakta ki sürat ve maharetleri cümleyi hayran eylemiş idi. Bir anda patlayan iki-bin topun tesirat-ı muharebesi pek mehâlik (tehlikeli) ve müessir bulunmuş idi. Muharebenin bed'inden iki saat sonra Nelson başından yaralandıysa da yarası sarılıp baygınlığı zâil oldukça (yok olunca) tekrar mevkiine geldi. Bade'z-zeval (öğlende) saat sekizde tutuşan Fransız gemilerinin ulâ-yı gecenin zulmeti (ilk gecenin karanlığı) içinde semaya suud edip (göğe yükselip) donanmanın harekâtını müşahedeye (görmeye) meşâle (aydınlık) olmuştu.

⁸ Aslen Tatar olan ailesi Tuzla (Bosna) kökenlidir. Osman Pazvantoğlu (1758 - 27 Ocak 1807, Vidin), 1794'den sonra iki defa Osmanlı'ya isyan etmiş olup, Pazvandoğlu Osman, devleti, içinde bulunduğu zafiyeti gözler önüne serecek derecede uzun seneler uğraştırmış en güçlü âyanlardan biridir.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/pazvandoglu-osman>

⁹ Kaptan-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa

¹⁰ 1 yarda = 0,9144 metre

¹¹ 1 mil = 1,609344 kilometre

¹² Orient

Fransız admiralı (Bruveys) muharebenin birinci saatinde iki yerinden yaralanmış ve saat sekizde kasaradan (küçük güverteden)¹³ güverteye indiği esnada bir güllenin tesâdümüyle (çarpmasıyla) hemen iki parça olduğu halde kamarasına giremeyip bir çayrek sonra güvertede teknil-i enfas eylemiştir (son nefesini vermiştir). Müteakiben Komodor (Kasabyanko) dahi mehâlik (tehlikeli) surette yaralanıp fevt olmuştu (ölmüştü). Ekseri taifesi telef ve arma ve sair edevatı rahnedar ve şikest olan Orbanat nam üç anbarlı saat dokuzda mizan (denge) direği hizasından tutuşup çok sürmeksizin ateş cephanesine sirayet etmiştir.

Bu vukuat Nelson'a haber verildikte (verildiğinde) hemen güverteye çıkıp taifesini tahlis (kurtarmak) için filikalar göndermiş ise de bu taliahsizlerden pek az kimse halas olmuştur (kurtulmuştur). El-hâsıl Fransızlar cihette mağlup olup dokuz kalyon zabt ve iki kalyon ile iki firkateyn ve dört korvet fırar edebilmekle (kaçabilmekle) bakisi (kalani) muhterik olmuştur (yanmıştır). Fransızlar, donanmalarının mağlubiyetini ve İskenderiye limanının abluka olduğunu gördükde (gördüğünde) vehim ve telaşa düşüp limanda bulunan sefâin-i ticariye ile riyâle İdris Bey'in râkib olduğu (bindiği) sefinenin (geminin) cebehanelerini alarak dışarı çıkarmışlar idi. Sefine-i hümayunda bulunan sancağ-ı Osmanî yerine Fransa bandrası keşide etmiş (çekmiş) Fransızlar tarafından mükerreren teklif olduğu halde İdris Bey muhalefette sebat ettiğinden Fransızlar ısrar eylemeyip sefine-i hümayun ile beraber limanda bulunan otuz kıt'adan mütecaviz (fazla) Devlet-i Aliyye sefâin-i ticariyesinin (ticari gemilerinin) hareket ve azimetlerine (gitmelerine) ruhsat (izin) vermişler idi. Fransa donanmasının bu veçhile duçar-ı inhizam olması (bozguna uğraması) ve İngilizlerin sevâhili (sahilleri) abluka eylemesi üzerine Bonapart'ın Fransa'dan ümid-i imdadı münkatı' olmuş (kesilmiş) ve bir ordu arasına asakir-i cedide (yeni askerler) ile tazelenmez (yenilenmez) ise pâyidar olamayacağı bir emr-i aşikâr bulunmuş olduğundan Mısır seferinin bir hüsn-i neticeye isal olunamayacağını mütalaa ederek mütehayyir (şaşmış) ve muzdarip olmuştu (ızdırap çekmişti). Bazı hiyel ve desâyis (hile ve aldatma) ile biraz vakit kazanıp bir aralık namusuyla Mısır'dan çıkmaktan başka çare kalmadığını anlamıştı.

Admiral Nelson Ebu Kir'de Fransa donanmasını ihrak eylediği (yaktığı) Devlet-i Aliyye-i Osmaniye tarafından haber alındıkda (alındığında) İstanbul'da bulunan İngiliz maslahatgüzarına teşekkürname yazılarak İngiltere devletine ve admiral Nelson'a beyan-ı mahzuziyet olunmuş (memnuniyet belirtilmiş) iltimas kılınmıştı. Müteakiben işbu Ebu Kir vak'asının tafsilatına dair İngiliz donanmasından tahrirat gelmekle maslahatgüzar Bâb-ı Âlî'ye davet olunarak kürk giydirilmiş ve admiral Nelson'a mücevherli çelenk ve maiyeti neferatına taksim olunmak üzere iki bin altın gönderilmiş ve bu meşhur admiralin işbu murassa (süslü) çelik ve nişanı hamilen alınan tasviri geçende grafik nam Mısır gazete nüshalarından birinde tab' olunmakla (basılmakla) manzur-ı acizanem olmuş ve zirinde (altında) "Nelson tarafından Sultan Selim-i Salise takdim olunub hazine-i hümayunda mahfuz olan levhadan kopya edilmişti" ibaresi muharrer (yazılı) bulunmuştu.

Bu tarihe kadar İstanbul'da İngiliz elçileri beş çifteye süvar olur (biner) iken bundan böyle dümenli yedi çifteye süvar olmalarına (binmelerine) müsaade ile pâye verildi.

(1213) Hicri Rebiü'l-evvelinin yirmi birinci (1799) Miladi Eylülünün yirminci günü Fransa'ya ilan-ı harp olundu. Devlet-i Aliyye ile beraber müttefikleri olan İngiltere ve Rusya devletleri dahi ilan-ı harp edip İngilizlerin matmah-ı nazarları Mısır olduğu gibi Rusyalılar Cezayir-i

¹³ Savaş gemilerinin baş, orta ve kıç taraflarında kaptan kamarası hizasında bulunan küçük güvertelere verilen isim. <http://www.lugatim.com/s/kasara>

Seb'ayı¹⁴ istirdad (geri almak) emelinde olduklarından (Okanof) nam admiralin kumandasında olan beş kalyon, altı fırkateyn ve çend (birkaç) korvetle yirmiye baliğ olan (ulaşan) Rusya donanmasının Rebiü'l-evvelin yirmi dördüncü günü boğazdan duhullerine (girmelerine) müsaade olunup kapudane-i hümayun Kadri Bey kumandasında otuz yedi kıt'a sefine-i harbiyeden ibaret olan donanma-yı hümayun ile beraber Rebiü'l-evvelin sekizinci günü Der-aliye'den hareket ettiler.

Hocagân-ı Divan-ı Hümayun'dan Mahmud Raif Efendi lisan-ı aşına olduğundan müsteşar sıfatıyla donanma kumandanı maiyetine memur kılınmıştı.

(1211) Hicri (1797) Miladi senesinde Fransa ile Avusturyalılar beyinde (arasında) mün'akid (Kampo Formiyo) Muahedesi¹⁵ ahkâmınca Venedik Cumhuriyeti harita-i ulum'dan hak olunup (büyük haritadan kazınıp) anın (onun) taht-ı temellükünde (sahipliği altında) olan Cezayir-i Seb'a (Preveze) (Parga), (Voniça), (Komanıçe), (Butrinto) nam mahaller Fransızların yedd-i istilasına geçmiş olduğundan bu def'a Yanya Valisi Tepedelenli Ali Paşa mahall-i mezkûrenin Fransızlardan istirdadına (geri alınmasına) memur olmuştu.

Devlet-i Osmaniye'nin bu def'a Rusyalılar ile beraber Cezayir-i Seb'a'ya (Yedi ada'ya) gönderdiği otuz yedi kıt'a sefineden (gemiden) başka Akdeniz Boğazı'nda kırlangıç ve şalopalardan mürekkep bir ince donanması bulunduğu gibi Tersane-i Âmîre dahi İskenderiye'ye irsal olunmak (yollanmak) üzere altı kıt'a kalyon ve dokuz fırkateyn ve dört korvet tehiyye edilmiş (hazırlanmış) ve iki korvet dahi mukaddemce (önceden) İngiliz donanması maiyetine İskenderiye'ye gönderilmişti. Devleteyn-i müttefikeyn donanmaları Çuka Adasını zabt etdikde (ettiğinde) Zanta ve Kefalonya Adaları ahalisi Cezayir-i mezkûre muhafazasında bulunan Fransızları tutup Yanya Valisi Ali Paşa'ya teslim ile istmân etmiş (aman dileyip, sığınmış) olduklarından müttefikeyn donanmaları doğru Korfu üzerine hareket etmişlerdi. Ali Paşa ise (Delvine)'ye¹⁶ kırıp bir mahalde Fransızları bozduktan sonra altı-bin süvari ile oğlu Muhtar Bey'i ileri gönderip ve kendisi dahi piyadesiyle geriden gelerek Preveze etrafında ictima' eden Fransızlar üzerine bi'l-hücum muzaffer olmuş ve düşmanın bakiyyetü's-suyufu (kılıçtan kurtulanları) bir ceneral (general) ile beraber esir olunmakla bu hizmeti (hizmeti) mükâfatı olarak uhdesine rütbe-i samiye-i vezaret tevcih kılınmıştır. İşte bu veçhile (Preveze), (Voniça), (Komanıçe), (Butrinto) Kal'aları zabt olunup Parga Kal'ası on dört sene mukavemet göstermiş ve nihayet bu dahi Osmanlıların savlet-i seciyaneleri (kahramanca saldırıları) önünde zebun (aciz) kalmıştır. Müteakiben Devleteyn-i müttefikeyn donanmaları Korfu Adasını zabt etmekle sevâhil-i şahanede bervech-i bâlâ (yukarıda belirtildiği gibi) Fransızlardan istirdad olunan mevkiin kemafi's-sabık (eskiden olduğu gibi) Devlet-i Aliyye yedinde kalmasına ve ancak Cezayir-i Seb'a'nın (7 adanın) devletin müttefikinin himaye-i müştarekesi tahtında (altında) olarak müstakilen idare olunmasına (1215) Hicri (1801) Miladi senesinde muvafakat hâsıl olduğu halde bir sene sonra Cezayir-i mezkûre ahalisinin kendi talep

¹⁴ Yedi Ada Cumhuriyeti, Cezayir-i Seb'a-i Muctemi'a Cumhuri, 1800 yılında Osmanlı Devleti ve Rus İmparatorluğu tarafından Fransa'dan alınan İyon Adaları üzerinde 21 Mart 1800'de kurulan devlet.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Yedi_Ada_Cumhuriyeti

¹⁵ Campo Formio Barışı veya Campo Formio Anlaşması 18 Ekim 1797 tarihinde Devrimci Fransa devletinin Alpler ordusunun İtalya seferi için başkomutanı olan Napolyon Bonapart'ın İtalya'nın kuzeyini ele geçirmesi sonrası Avusturya ile yapılan antlaşma. Campo Formio Kuzey İtalya'da Udine yakınlarında bir köyün adı idi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Campo_Formio_Antla%C5%9Fmas%C4%B1

¹⁶ Bugünkü Arnavutluk'un güneyinde Saranda şehri civarında Cer dağının eteklerinde yer alır. Delvine adı Arnavutça'nın Toska diyalektinde "koyunların yaşadığı yer" anlamına gelir. <https://islamansiklopedisi.org.tr/delvine>

ve intihabları (seçimleri) üzerine Rusya himayesi tahtında bulunmasına Devlet-i Aliyye rıza göstermiştir.

İşbu Cezayir-i Seb'a (1221) Hicri (1807) Miladi senesinde tekrar Fransızlar tarafından zapt olunduysa da muahharen (sonradan) İngilizler Fransızları tard edip (kovup, uzaklaştırıp) kendi himayeleri tahtında bir İdare-i Cumhuriye (Cumhuriyet İdaresi) teşkil etmişlerdi (kurmuşlardı). Muahharen (sonradan) Yunanistan'a terk ettiler. (1213) Hicri Ramazanın yirmi birinci (1799) Miladi Şubat'ının on-beşinci günü Napolyon Mısır'dan çıkıp (El-Ariş) nam mevki zapt ederek Berrü'ş-Şam'a yürümüş ve bila-müşkülât (Gazze)'yi ve yedi gün kadar muhasara ile (Yafa)'yı zapt etmiştir. Yafa'da esir olan iki bin kadar Arnavut askerini takım takım şehrin şark cenup (güney) cihetindeki ovaya çıkararak kurşuna dizmesi **Napolyon'un hun-rizliğine (kan dökücülüğüne) bir misal olmakla**, muharebede askerinin ölmeyi, teslim olmaya tercih etmesi bundan neş'et etmişti (ileri gelmişti). Yafa'dan hareketle (Akka) Kalesini taht-ı muhasaraya (kuşatma altına) almış ve gece gündüz şiddetli atışına devam edip kalenin ekseri mahallerini ve burç bârûsunu (kale duvarlarını) tahrip etmişti. Bu vak'a üzerine iki kalyon ile Berrü'ş-Şam sevâhili ablukasına me'mur (görevli) olan İngiliz admiralı (Sir Sidney Simis)¹⁷ mühimmat-ı harbiye hamuleli (yükü) bir Fransız gemisini zapt ile bi'l-istishab Akkaya gelerek Osmanlılara imdad etmiştir (yardım etmiştir). Nisan'da Fransızlar yeniden imdad (yardım) alıp Akka'ya gelen Şam ordusunu bozarak kale müstahfızlarının (muhafızlarının) berren (karadan) imdad (yardım) alabilmeleri imkânını selb etmiş (ortadan kaldırmış) ve birbirini müteakip muhâcemeler (hücumlar) icrasıyla kale içerisine kadar girdiği halde Osmanlı dilaverlerinin sabr ve sebatıyla geri püskürtülmüşler idi. Böyle bir muziyk (dar) zamanda yani Mayıs'ın yedinci günü Rodoslu Murabıtzâde Hüseyin Paşa'nın taht-ı kumandasında yetmiş pare gemiden mürekkep (oluşan) donanma-yı hümayun ile on iki-bin asakir-i nizamiye vürud ederek (gelerek) müstahfızları (muhafızları) takviye ve tezyid etmiş (artırıp kuvvetlendirmiş) ale'l-husus Nizam-ı Cedid mürettebatından olan bu askeri muharebede pek büyük bir maharet ve şecaat izhar ve Avrupa'nın en meşhur askeri olan Napolyon ordusunu bozup metrislere (siperlere) kadar takibe ictisar (cesaret) etmişti. Bu muhasara müddetinde sekiz defa Fransızlar ve on-üç defa Osmanlılar tarafından hücum vaki olmuş ve iki taraftan dahi fevkalade şecaat ve metanet ibraz olunarak nihayet Napolyon on-iki bin telefât ile ricate (geri çekilmeye) mecbur olup El-Ariş'e kadar Osmanlılar tarafından takip edilmiştir.

Napolyon Mısır'a vâsıl oldukda (ulaştığında), Köse Mustafa Paşa kumandası tahtında on-beş bin neferden ibaret bir Osmanlı ordusu donanma-yı hümayun vasıtasıyla Ebu Kir'e çıkarılarak kaleyi zapt ettikleri haberini aldı. Hemen ol cihete şıtap edip (seğirtip) Ebu Kir karyesi civarında ordu-yu hümayuna mülâkî olup (karşılaşıp) hücum eyledi.

Osmanlı ordusu kâfi miktar topa malik idiyse (sahipse) de süvarisi yok idi. Ebu Kir karyesi civarındaki ordu da iki hat üzere hendek kazıp tahaffuz etmişler idi. İlk hücumda Osmanlıların ileri hattı bozulmuş ve geriki hatta bulunan bahadırının ve serasker paşa maiyeti efradının bilhassa sebat ve gayreti ve donanmanın top ateşi ile Fransızlar geri püskürtülmüştü. Hendekte bulunan Osmanlılar Fransızların ricatini gördükde (geri çekildiğini görünce) terk-i mevki¹⁸ ile gayr-ı muntazam bir surette takibe cüret ettikleri bir zamanda Napolyon ihtiyatta bulunan (Murat) nam ceneralin (generalin) taht-ı kumandasındaki (kumandası altındaki) Fransız süvarisini ileriye sevk edip asakir-i Osmaniye'yi dağıtmış ve Mustafa Paşa'nın çadırına kadar girip müşarün-ileyhi yaralı olduğu halde esir etmiştir. Bu galebe üzerine Napolyon bir

¹⁷ Admiral Sir Sidney Smith (1764-1840)

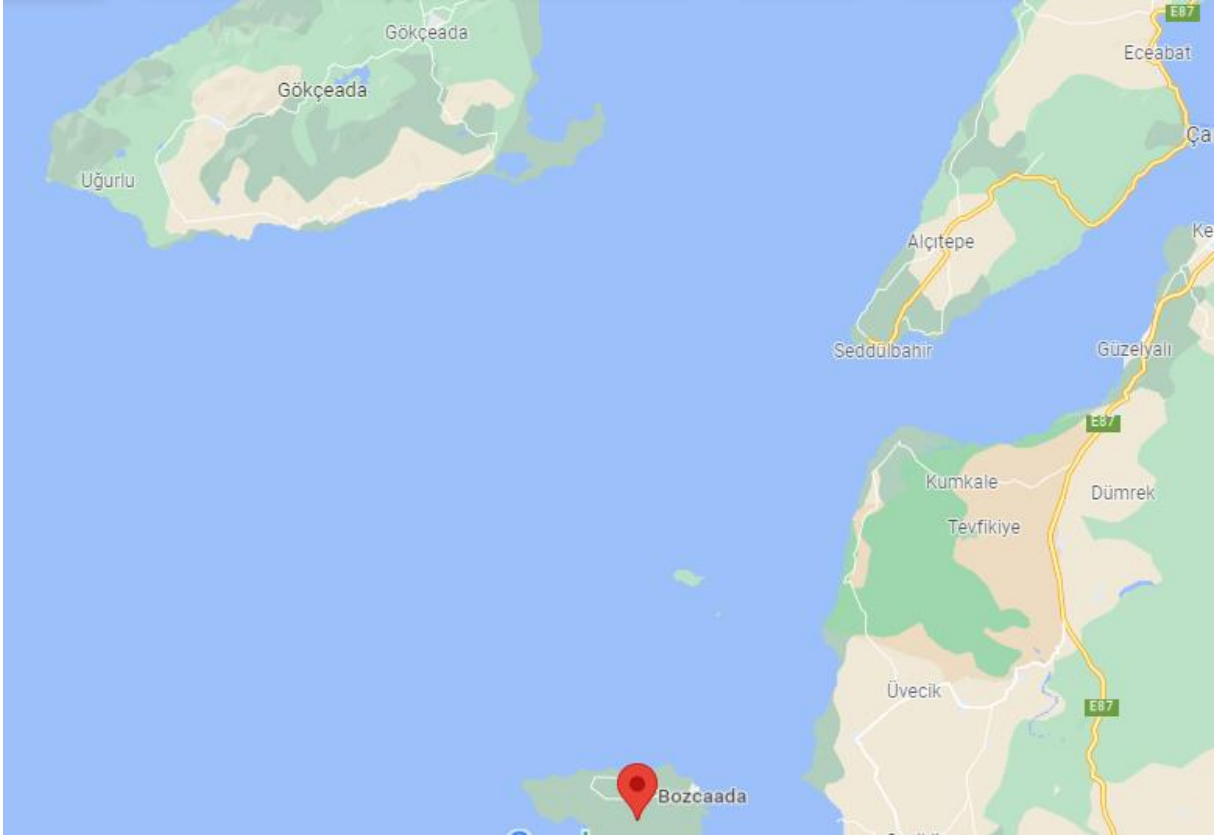
¹⁸ Uhud'da bulunan okçuların tepeyi terk etmesi ve sonrasında mağlubiyete sebebiyet vermesi gibi.

müddet daha Mısır'da kalıp muahharen (sonradan) habersizce firar eylemiş (kaçmış) ve Mısır üzerine hareket eden Serdar-ı Ekrem Yusuf Ziya Paşa Ariş'i zabt ettikde (ettiğinde) Mısır'da Serasker Kaimmakamı olan Ceneral (Kelebir) Mısır'ın tahliyesine muvafakat göstermekle (1214) Hicri senesi Şaban'ının yirmi sekizinci ve (1800) Miladi senesi Şubat'ının üçüncü günü tahliye mukavelenamesi imzalanmıştır. Halbuki Fransızlar bu mukaveleyi fesh ile (bozarak) Mısır'ı tahliye etmediklerinden tekrar Kapudan Paşa memur olup Ebu Kir cihetinden İngiliz ordusuyala beraber hareket ve diğer cihetten dahi Serdar-ı Ekrem yürüyüp Fransızları Mısır'ı terke mecbur etmişlerdi. Fransız donanmasının Ebu Kir'de ihrak olunması (yakılması) üzerine İngilizler Malta'yı dahi istirdad etmiş (geri almış) olduklarından bu madde nice seneler devleteyn-i müşarün-ileyhima beyninde (arasında) muharebenin imdadına sebep olmuştu.

Fransızlar Mısır'ı tahliye edip avdet ettikde (döndüğünde), bir müddet İngilizler İskenderiye'de kalmış ise de Fransızların tazyiki üzerine muahharen (sonradan) terk eylemişler idi.

(1212) Hicri Şevval'ının on ikinci ve (1798) Miladi Mart'ının yirmi-ikinci günü Rusyalılar hudud-ı şahaneyeye tecavüz edip (Bender) ve (Hotin)'i zabt ettiklerinden bi'l-mukabele ilan-ı harp olundu. Halbuki İngilizlerin düşman-ı canı (can düşmanı) olan Napolyon'a karşı duracak ancak Rusya olabileceğinden, beynlerinde (aralarında) olan ittifak muktezasınca Devlet-i Aliyye'yi ilan-ı harp'ten men'ine çok çalışmış ise de Devlet-i Aliyye'nin maksadı Rusyalıları huduttan teb'ide (uzaklaştırmaya) münhasır (mahsus) olup İngiltere ve Fransa devletlerini uslub-ı hâkimâne ile idare ederek ikisini dahi elden çıkarmak arzusunda idi. Bu kere kat'iyen ikisinden birinin tercihi lazım gelmiş ve her ne kadar vükelâ-yı devlet İngilizlere mail (meyilli) bulunmuş ise de Rusyalıların iz'acat (rahatsız etmesi) ve tecavüzatı haddini aşmış ve Fransa elçisi Ceneral (Sebastiani)'nin envai vaad-i davetleri üzerine bi't-tabî Fransa tarafına temayül etmişti (meyletmişti). Mamafih vükelâ-yı devlet İngiltere'nin rişte-i mesâlihayı kesr edeceğine dahi inanmıyorlar idi.

Halbuki İngiliz elçisi Sir (Arbuthnot) nam zât gayet hasedi'l-mizaç (kıskanç) bir adam olduğundan (1221) hicri Zilkade'sinin yirminci (1807) Miladi Kanun-i sanisinin on-yedinci gecesi hafiyyen (gizlice) bir İngiliz sefinesine süvar olarak (binerek) Der-saadet'ten firar eylediği (kaçtığı) ferdası (ertesesi) günü malum olmuş ve Rusyalılar ile beraber İngilizlerin dahi harbe kıyam edecekleri (kalkışacakları) meczum (belli) bulunmuş olmakla mesele-i harp bir mertebe daha kesb-i ehemmiyet eylemişti (önem kazanmıştı).

Evvelce Rusya donanmaları ve muahharen (sonradan) İngiliz gemileri Bozcaada'sına geldikleri hasebiyle Feyzi Efendi Akdeniz Boğazı istihkâmatının¹⁹ ikmal-i noksanına me'mur buyrulmuş ba'dehu (daha sonra) Kapudan Paşa yapılan tabyaları muayene için ol tarafa gönderilmişti. Boğazın istihkâmatı mükemmel olmuş olsa düşman donanmasının geçmesi kabil olamayacağı bir emr-i aşikâr idiyse de mevcut olan istihkâmat asar-ı kadime gemilerinin men-i müruru (geçişinin önlenmesi) için yapılmış olmasıyla asr-ı mezkûrda inşa olunan sefâin-i harbiyenin müruruna (harp gemilerinin geçişine) mani olamayacağından usul-i cedide (yeni usul) üzere istihkâm verilmesi lazımeden iken şimdiye kadar boğazdan düşman donanmasının geçtiğinin emsali olmadığına mebni (örneği olmadığından dolayı) mürur-ı zamanın (geçen zamanın) icap ettirdiği tahavvülattan (değişim ve dönüşümden) gaflet edilmişti (gevşeklik gösterilmişti).

Binaen-aleyh Ceneral Sebastiani maiyetinde bulunan mühendisleri ameliyata nezaret etmek üzere boğaza irsal ve bu babda pek ziyade istical (acele) ederek devletin nazar-ı dikkat ve ehemmiyetini celbe ihtimam eylemekte idi. İngiliz elçisi Bozcaada'da donanmaya girdikde, henüz memâlik-i mahrusadan (Osmanlı toprağından) çıkmamış olduğu cihetle mükâlemeye (konuşmaya) devam edeceğini Bâb-ı Âli'ye tahrir etmiş (yazmış) ve Kapudan Paşa ile Feyzi Efendi mükâlemeye (görüşüp konuşmaya) murahas tayin olunmakla sefir dahi tercümanı (Pizanî)'yi Çanakkale'ye göndermişti. Halbuki İngiliz donanması boğazdan girmek için bir müsait havaya muntazır olup (gözleyip) sefirin mükâleme (konuşma) ve muhabereye (haberleşmeye) teşebbüsü mahza (yalnız) istihkâmatın tamiratını mümkün mertebe te'hir (ertelemek) için Devlet-i Aliyye memurlarını iğfal etmekten (aldatmaktan) ibaret idi. Bu hususta işin sulh ile bitirileceğine Kapudan Paşa ile Feyzi Efendi'yi tamamıyla kandırmış ve istihkâm ameliyatının gayet batı (ağır, yavaş) surette terakkisine (ilerlemesine) sebep olmuştu.

¹⁹ Düşmana karşı savunmak için yapılan yer, savunma amacıyla arazi üzerinde yapılan her türlü inşaat ve siper. <http://www.lugatim.com/s/istihkam>

Bunların betaet (tembellik) ve müsâmahası hasebiyle (Nağra) Burnu'na vaz' olunacak elli-dört kıt'a toplu bir takımı bir de berâ-yı kundak üzerinde henüz mahallerine tayin olunmamıştı. Bir kalyon beş firkateyn ve bir korvetten mürekkep (oluşan) donanma-yı hümayun dahi boğazda lenger-endaz ikâmet olmuşlar (demir atmışlar) idi.

(Duckworth) nam admiralin taht-ı kumandasında iki, üç anbarlı, beş kapak, iki firkateyn, iki korvetten ibaret olan İngiliz donanması şedid bir lodos rüzgârıyla (1221) Hicri Zilhicce'sinin onuncu yani İd-i Adhâ'nın birinci (1807) Miladi Şubat'ının on-dokuzuncu günü Osmanlılar Bayram namazında iken (Kum) ve (Seddülbahir) Kalelerinden olunan ateşe mukabele etmeksizin mürur (geçip) ve Kilidbahir ile Çanakkale Pişgâhına (önüne) geldikde (geldiğinde) kalelerden olunan ateşe mukabele ile beraber sür'atle içeriye duhul eyledi (girdi). Müteakiben (Piskeris) Burnunda yani Burgaz Limanı diye meşhur olan mahalde lenger-endaz (demirli) olan donanma-yı hümayun üzerine hücum ettiklerinde gemilerin askerinin ekserisi Bayram olduğu münasebetle dışarıda bulduklarından mevcut olan askerle müdafaaya ibtidar olunmuş (başlanmış) ise de Osmanlılar İngiliz donanmasına muadil (eşit) olmadığından süfün-ı şahanenin (gemilerin) dördü ihrak (yanmış) ikisi zabt edilmiş ve yalnız bir birik evvelce davranıp firar eylemiştir (kaçmıştır). Muharebe-i mezkûrede kapudan paşa vazifesi haricinde olarak batarya başında bulunduğu halde düşman ateşi kesb-i şiddet ettikde (şiddetini artırdığında) firar etmekle (kaçmakla) bu cebânet (korku) topçulara da sirayet edip toplar muattal kalmış (kullanılmamış) ve donanmanın perişan olmasına sebab-i müstakil (başlıca sebep) olmuştur. İngilizler dahi bir hayli telefata uğramış ve ale'l-husus donanmada olan hasarâtı tamir için birkaç günler Marmara'da tevakkuf etmiştir (durmıştır). Bâlâda (yukarıda) beyan kılındığı üzere evvelce donanmadan firar eden birik doğru İstanbul'a yol vermiş olduğundan İd-i Adhâ'nın (Kurban Bayramı'nın) üçüncü Cuma günü bi'l-vusul (ulaşım) vak'ayı haber verdikte (verdiğinde) erkân-ı saltanat tarif olunmaz derecede telaşa duçar olup (düşüp) sevâhilin muhafazası emrinde tabyalar inşasına karar verilmiştir. Yevm-i mezkûrun akşamı İngiliz donanmasının Adalar'da lenger-endaz olduğu (demir attığı) müşahede olunmuştu (görülmişti). İngiliz elçisi buradan Bâb-ı Âlî'ye bir takrir daha irsal edip (yollayıp) donanma-yı hümayunun emaneten kendilerine teslim edilmesini ve Rusyalu ile musâlaha olunmasını ve İngiltere ittifakının teccidini (yenilenmesini) ve Fransız elçisi Sebastiani'nin tardını (uzaklaştırılmasını) talep ve hususat-ı mesrudenin (özellikle söylenenlerin) icrasına yirmi saat mühlet teklif etmişti (vermişti). Akd olunan Meclis-i Hassa'da İngilizlere cevab-ı reddi verilip müdafaa ve muharebeye karar verildi. Ceneral Sebastiani'nin nezareti tahtında esbab-ı müdafaanın (müdafaa şeklinin) tedarikatına müsaraat kılındı (başlandı).

Ale'l-umum her din ve mezhepte olan tebaa-i devlet kemâl-i gayret ve sür'atle istihkâmlarda çalışmaya başladı. Sebastiani ameliyatı talim için maiyetinde bulunan ve Dalmaçya²⁰ ordusundan Fransız zabitanını tabyalara taksim etmişti. Vükelâ-yı devlet maiyet memurlarıyla birlikte bizzat tabyalarda bulunarak tesri'-i ameliyata nezaret ettiklerinden başka Sultan Selim Han hazretleri dahi ara sıra istihkâmları dolaşarak cümleyi teşvik buyururlar idi. Bir taraftan Divan-ı Hümayun tercümanı vasıtasıyla muhabere ve müzakereye devam edilmekte ve diğer taraftan istihkâm inşaatı harikulade bir surette sür'atle terakki etmekte (ilerlemekte) idi. Birinci gün sevâhile üç-yüz kıt'a top vaz' olunmuş ve beşinci günü ise tabiye olunan (hazırlanan) toplar bin iki yüzü tecavüz etmişti (geçmişti).

Bu esnada Sultan Selim Han Hazretleri Ahırkapı taraflarını devr (dolaşım) ve muayene buyurmakta iken Dergâh-ı Âlî Kapıcıbaşlarından Cezayirli Seyyid Ali Bey'i görüp ahval-i

²⁰ Dalmaçya, Hırvatistan ve Karadağ Adriyatik Denizi kıyısında yer alan güney bölgesine verilen isimdir.

cariyeye dair mütalaasını sual ettikde (değerlendirmesini sorduğunda) müşarün-ileyh bu madde o kadar mühim olmayıp birkaç sefine ita buyurulur (verilir) ise İngiliz donanmasını perişan eyleyeceğini arz etmiş ve kendisi fi'l-asıl ümerâ-yı bahriye'den bulunmakla böyle mütefahırâne (öğünülecek) sözleri padişah-ı gayura (hamiyetli padişaha) bâis-i inbisat (yayıma sebebi) olarak hemen tersane limanında mevcut olan kalyon ve firkateyn ve korvetlerden müntehib (seçilmiş) yirmi kıt'a gemiden mürekkep (oluşan) donanmaya kumandan nasb ederek (atayarak) Beşiktaş pişgâhına (önüne) ihraç eylemiştir (çıkarmıştır).

İngilizlerin tecavüzatından bütün İstanbul halkı münfail (etkilenmiş, gücenmiş) ve ale'l-husus sınıf-ı askeriye pek ziyade azârde-dil olduklarından (gönülleri kırıldığından) ahali-i mezkûreden bir gün zarfında yedi-bin beşyüz serdengeçti tahrir ile sefâin-i harbiyeye vaz' olunmuştur (konulmuştur). Kapudan Paşa berren (karadan) İstanbul'a geldikde (geldiğinde) boğazdaki tedbirsizliğinden dolayı azlolunup Seydi Ali Bey rütbe-i vezaretle ve Cezayir eyaleti ilhakıyla Kaputan-ı Derya nasb olunmuştu (atanmıştı). Boğaz muhafazasında bulunan Feyzullah Efendi'nin umur-ı memuresindeki taksiratı (kusuru) sabit olmakla idam edildi. Ve boğaz kal'aları istihkâmatının takviyesiyçün ordu-yu hümayun çarhacısı Ali Paşa ile bazı ümerâ (beyler) ve bir takım Fransız mühendisleri ve zabıtları (subayları) tayin ve irsal kılındı (yollandı). İngiliz donanmasının boğazdan müruru (geçışı) haber alındığı gibi Dersaadet'e civar olan kazalar muteberanının serian Dersaadet'e yetişmeleriyçün evâmîr-i âlîyye gönderilmiş idüğünden (olduğundan) (Şile) Serdarı Uzun Hasan maiyeti efradıyla donanmayı hümayuna irkâb olunub (bilinip) (İznik) â'yanı Mustafa Bey, Adapazarı â'yanı Kara Osman, Gekbuze (Gebze) â'yanı Semerci Bayraktar mevcut maiyetleriyle Kadıköy ve Fenerbağçesi taraflarına tayin kılınmışlar idi. Fenerbağçesine memur olan asâkirden bir kısmı bir vakt-i münasipde Kınalıada'ya geçip su almaya gelen İngiliz sandallarıyla bi'l-muharebe yedi sekiz neferini katl ve bir o kadarını esir ederek avdet (dönmüş) ve sahil-i selamete muvasalat etmiş (ulaşmış) ve üsera (beyler) meyanında (esirler arasında) admiralin oğlu dahi bulunmakla Hâkan-ı Muazzam Sultan Selim-i Halim'e arz olundukda (olduğunda) gazilere kırkar altın bahşiş ile birer çelenk ihsan buyurmaları cümleye tâziyâne-i şevk (aşırı istek sebebi) ve gayret olmuştu.

Müteakiben bir takım balıkçılar kayıklarıyla İngiliz donanması etrafında dolaşarak bir gemiden diğer gemiye giden sandalları tevkif ve ahz'a (tutuklayıp almaya) mütecasir olmuşlar (kalkışmışlar) idi. Kartal karyesi subaşı²¹ elli nefer dilâver ve iki ufak topla Kınalıada'ya geçip su almaya gelen İngilizleri men'e kıyam ettiğinden (engellemeye kalkıştığından) İngiliz admiral (Dak Dore) bunların üzerine iki topla birkaç yüz nefer sevk ederek galebe ve toplarını zabt etmiş ise de İngilizler dahi pek çok telefât vermişlerdi. Nihayet Osmanlılar tepedeki manastıra girip akşama kadar düşmana mukavemet etmişler (karşı koymuşlar) ve gece adanın etrafının arkasında hazır bulunan kayıklar ile sahil-i selamete geçmişler idi. El-hâsıl beş gün zarfında Sarayburnu'ndan Yedikule'ye ve Kız Kulesi'nden Kadıköyü'ne kadar bütün sevâhil (sahiller) istihkâmlarla donatılıp ahali kayıklar ile İngiliz donanmasına hücum edecek bir gayret ve hiddete gelmişti. Kapudan-ı Derya Seyyid Ali Paşa dahi yirmi kıt'a süfün-i harbiye (harp gemisi) ile Beşiktaş pişgâhında (önünde) lenger-endaz (demirli) olarak İngiliz donanması üzerine hücumu hazırlanmış ise de İngilizlerin muharebat-ı harbiyede derkâr olan maharet-i fevkaladelerine mebni mucib-i perişani olabileceği hatırasıyla erkân-ı devlet bahren (denizden) hücumu münasip görmemişler idi. İngilizler beş altı gün muhabere ve müzakere ile izâa-i evkat ettiklerinden, (zaman geçtiğinden) tekliflerini haylice tahfif etmiş iseler de yine red ile cevap almışlar idi. Halbuki İstanbul'a tâarruza da cesaret edememiş ve bir taraftan dahi boğaz

²¹ Şehirlerde kadınların emrinde bulunan, güvenlik ve belediye işleriyle görevli zâbita memurlarının başı. <http://www.lugatim.com/s/suba%C5%9F%C4%B1>

istihkâmlarına takviyet verilmekte bulunmuş olduğundan biraz daha vakit geçerse çıkmak kabil olmayacağını düşünerek avdete karar vermişler idi. Sene-i mezkûre Mart'ının üçüncü ve Zilhicce'nin yirmi-ikinci Pazar günü müsait poyrazla kalkıp bir iki saat İstanbul pişgâhında (önünde) volta vurarak (dolaşarak) Osmanlıların her tarafta müdafaaya hazır bulduklarını temaşadan sonra Çanakkale'ye müteveccihen (yönelerek) yol verdikleri esnada kalelerdeki halkın meserret (mutluluk) sedalarıyla (sesleriyle) teşyî olunmuşlar (yollanmışlar) idi. İngiliz donanması volta vurmakta (dolaşmakta) iken Osmanlı donanması dahi demir alıp hareket eylemiş ve Kumkapı'ya demirlemişti. İngilizler boğaza karib (yakın) Ekinlik nam mahalde iki gün tevakküfla (bekleyerek) boğazda zabt ettikleri iki gemiyi mahall-i mezkûrede terk ettiler. Bu müddet zarfında boğaz kalelerine takviyet ve istihkâm verilmiş ve mukaddema tekâsül edenlerin tertib-i cezayla saire (cezalarının verilmesiyle diğerlerine) ibret gösterilmiş olduğundan İngiliz donanması hin-i huruçta (çıkış sırasında) pek ziyade zayiata uğramış ve karşılıklı vaz' olunmuş (konulmuş) olan cesim topların sekiz yüz libre²² sıklıkındaki (yaklaşık 400 kilo ağırlığındaki) granit mermileri birkaç gemiye tesadüfle (rasgele) gark olmak (batmak) haline getirilmiş olmakla bu hal ile Bozcaada'ya gidip gemilerinin tamiriyle meşgul olmuşlar idi.

(Sir Con Dak Wors) (Sir John Duckworth) kumandasındaki İngiliz donanması atiyü'z-zikr gemilerden ibaret idi:

Aded-i Top	Esami-i Sefâin	Admiral ve Kapudanların Esamisi (İsimleri)
80	Canopus	Rear Admiral (Tuğamiral) Thomas Louis Kapudan
Shortland		
74	Ripples	Arsarlig (Arthur Leigh)
100	Royal Corc	Wise (Bilge) Admiral Con Duckworth
98	Vind Surkasıl (Windsorcastle)	Kapudan Boyles
64	Standart	Kapudan Heavy
İki kıt'a havan sefinesi		Kapudan Kollins
80	Pompei	Rear Admiral (Tuğamiral) Sir Sidenni Sims Kapudan
Richard Dakris		
İki kıt'a ateş sefinesi		Kapudan İlyot
74	İndimyon	Kapudan Tomas Kapl
38	Ektyo	Kapudan Noviri

Bu esnada Rusya admirali (Sinavin) birkaç kapak ve çend (birkaç) kıt'a firkateynle Bozcaada'ya gelip tekrar boğazdan geçerek İstanbul'u vurmak hususunu İngilizlere teklif eylediyse de boğaz kalelerinin istihkâmâtı evvelki halde kalmamış ve günden güne takviyet verilmiş olduğundan İngilizler güç hal ile kurtuldukları girdap-ı muhataraya tekrar düşmeyi tecviz etmemişler idi. Fakat Bozcaada'yı zabt ile Akdeniz boğazını abluka etmiş ve bir takım gemileri adalar arasında geşt ü güzâr ile (dolaştırarak) sefâin-i ticariyeyi sayd u şikâra (avlamaya) başlamıştı.

²² Yarım kilogramlık ağırlık ölçüsü birimi. <http://www.lugatim.com/s/libre>

El-hâsıl İngiliz donanmasının İstanbul'dan tardı (uzaklaştırılması) hususunda pek büyük himmet ve gayret izhar olunmuş ve Seyyid Ali kapudanın İngiliz donanması üzerine hücumuna müsaade olunmayıp müdafaa halinde bulundurulması İngilizleri tehdid eden tedâbirin (tedbirlerin) başlıcalarından bulunmuştu. Çünkü kapudan-ı müşarün-ileyh maiyetindeki sefâin-i harbiyenin çoğu fırkateyn ve korvet gibi küçük gemilerden ve derununda bulunan efrad dahi deniz halinden bi-haber (habersiz) gönüllü serden geçtilerden ibaret idi. Böyle küçük gemiler ve tecrübesiz asker ile her cihetle fûnun-ı harbiyede mahir zabitan ve neferat ile mücehhez İngiliz üç anbarlı ve kalyonlarına galebe kâbil (mümkün) değildi.

(3.) Sultan Selim Han Hazretleri İngiliz donanmasını ricate (geri çekilmeye) mecbur ederek bu gaileyi bertaraf ettikde (ettiğinde) bu babda tekâsülü (gevşekliği) sabit olanlar hakkında mücazat ve say u gayreti meşhut olanlara mükâfat etmişlerdi. İngiliz donanması İstanbul'dan avdet ettikde (ettiğinde) Mısır'ı zapt etmek üzere kırk iki kıt'a gemi ile yedi sekiz bin askeri İskenderiye'ye sevk etmiş ve bir müddet kaleyi topla tazyik ve tahrip ettikten sonra Muharrem'in on-ikinci günü zapt etmişti. İskenderiye'de yerleştikten sonra Reşid'i zapt için bir fırka asâkir göndermiş ise de, ahali ve asâkir-i harbiye müheyya (hazır) bulduklarından hemen İngilizlerin üzerine hücum ederek mahv derecesine getirmişlerdi.

İkinci defa Reşid üzerine hareketlerinde daha ziyade perişâni ve telefât ile ric'ate (geri çekilmeye) mecbur oldular. İşte bu Reşid muzafferiyeti üzerine Mısır ahali cesaretlenerek hemen İskenderiye üstüne yürümeye hıslanmışlar idi. İngilizlerin İskenderiye'yi istila ettikleri haberi İstanbul'a vâsıl oldukda (ulaştığında) hemen İngilizlere ilan-ı harp olundu. Bu halde Mısır'a muavenet olunmak lazime-i halden idiyse de Rusya donanması boğazda ve bir büyük İngiliz donanması ise İskenderiye'de lenger-endaz bulunduğundan bahren iane kâbil olamadığı gibi Rusya muharebesi dahi devam etmekte bulunmakla berren (karadan) Mısır'a imdad (yardım) eylemek üzere Sayda Valisi Süleyman Paşa'ya ve Genç Yusuf Paşa'ya emr-i âli yazıldıktan başka bir guna tedbir icra olunamadı. Fakat Mehmed Ali Paşa muavenete ihtiyaç göstermeyip (1222) Hicri Cemaziye'l-ahir'inde (1807) Miladi Şubat'ında İskenderiye'yi muhasara ve taht-ı tazyike almış ve İngilizler tâbaver mukavemet olamayıp (karşı koymaya güç yetiremeyip) hemen İskenderiye'nin tahliye ve teslimi mükâlemesine (görüşmesine) ibtidar etmişlerdir (başlamışlardır). Evâsıt-ı Receb'de (Receb ayının ortasında) İskenderiye'yi ve oraya vürudlarında (vardıklarında) zapt etmiş oldukları üç kıt'a Devlet-i Aliyye fırkateynini iade ve teslim edip gitmişler idi.

Bütün anlatımların ortak noktası 3.Selim zamanında devletin içine düştüğü acziyetin anlaşılmasıdır. Ayrıca kararlı tutum ve ilm-i siyaset ile gailenin nasıl atlatıldığını da anlamamıza yardımcı olmaktadır. Diğer taraftan Kitaptan yapılan çeviride diğer anlatımlarda yer verilen bazı hususlara yer verilmemiş, buna karşın anlatımlarda bulunmayan bazı detaylar anlatılmıştır. Bundan başka bir başka kâynakta verilen bilgiye göre dönemin Sadrazamının İbrahim Hilmi Paşa olduğu, İngiliz donanması Çanakkale'den geçerken İngilizlere destek sağlayan Rus Amirali "Dmitry Şenyavin" komutasındaki 4 üç-ambarlı büyük kalyonun boğaz girişte kalıp bu hücumu iştirak etmeyerek dışarıdan destek olduğu, İngiliz donanmasının Kınalıada önüne demirlemesinden sonra İstanbul'da halk, esnaf, medrese öğrencileri tarafından savunma örgütleri kurulduğu, uzak çevrelerden silahlı gönüllüler geldiği ve birkaç gün içinde sahillere 1,200 kadar top yerleştirildiği, Osmanlı donanmasının Haliç'ten çıkmadığı ama silahlı sivillerin kayıklarla sahillerde devriyeye başladığı, Amiral Duckworth'un Osmanlı donanmasının çıkmasını İstanbul önlerinde bir buçuk hafta beklediği, Osmanlı donanması Haliç'den çıkmayınca bu operasyonun başarılamayacağını anladığı belirtilmiştir.²³

²³ https://www.turkcebilgi.com/ibrahim_hilmi_pa%C5%9Fa

Yaşananların ortaya çıkardığı en önemli gerçek ise Çanakkale Boğazının askeri anlamdaki önemidir. Buranın tahkimatının önemini kavrayan 2.Abdülhamid, 1.Dünya Savaşı öncesi buradaki tabyaları yenilemiş, ilaveler yapmış ve Alman Krupp firması yardımıyla da gelişmiş toplarla donatmıştır. İşte 1.Dünya Savaşında 1915'de Çanakkale'yi zorlayan İngiliz ve Fransızlar bu sayede Çanakkale'de durdurulmuş ve geçirilmemiştir. 1915'de İngilizler ve Fransızlar Çanakkale'de ek çok önemli gemilerini kaybettiler. İtilaf devletlerinin Birleşik Filo Komutanlığı'na getirilen Amiral de'Robeck komutasındaki Birleşik Filo, destek ve lojistik gemileriyle birlikte toplam 103 parça gemiden oluşmaktaydı. Bu filonun amacı; Merkez tahkimatları ve seygar bataryaları susturmak ve sonrasında mayın gemileri ile Boğaz'daki mayınları temizleyerek İstanbul yolunu açmaktı.

Filo (İngiliz): Albion, Irresistable, Vengeance, Swiftsure, Majestic, Prince George, Ocean, Cornwallis.

Filo (Fransız): Bouvet, Gaulois, Souffren, Charlemagne, Canopus.

Deniz savaşı sonunda Irresistable, Ocean, Bouvet zırhlıları batmış; Inflexible, Agamemnon, Goulois, Souffren ağır yara alarak saf dışı kalmıştır. Batan gemilerle 44 top kaybedilmiş, 800 denizci ölmüştür. Bu harekât esnasında Türkler 79 şehit ve yaralı, Almanlar 18 ölü ve yaralı vermiştir.²⁴ Bizim asıl kayıplarımız kara savaşlarında oldu.

Ancak savaştan sonra Osmanlı'nın Almanların yanında girdiği savaşı müttefik olarak kaybetmesiyle bu kuvvetler maalesef bu kez rahatlıkla boğazdan geçerek İstanbul'u ve memleketi işgal ettiler.

²⁴ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/18-mart-canakkale-deniz-savasinda-batirilan-ingiliz-ve-fransiz-gemileri-28483985>

● صدد بحث ●

(۱۲۱۳) هـ (۱۷۹۸) م سنه سنده ناپليون (بوناپارت) كطولون ترسانه سنده كي تداركات جسيمه سفر يه سنك نه طرفه وقوع بوله جفته هر طرفدن مد نظر دقت اوليور ايدى . دونماي مذ كوره عربى لسانه واقف كسانك جلب و دعوت اولنسندن طولونده كي تداركاتك مصر اوزرينه اولديني اكلاشلش و فرانسه مصلحت كذارينك طور و حركتي دخي بو خصوصي تايد ايلمش اولديندن دولت عليه فرانسه يه مخالف اولان دولتر ايله اتفاق ايتك تدايرينه و تداركات حربيه نك اكله تشبث ايلمشيدى .

فرانسه دونماسي ، سنه مذ كوره حزينك طقوزنجي كوني طولوندن حركت ايدوب حمله اوليده مالطه اطه سني ضبط ايتديكي بحر سفیده فرانسه دونماسنك احوال و حركاتني تفتيشه مأمور اولان قبودانه هايون كريدلي شرمت بك طرفدن درعليه يه تحرير قلندي . فقط بوناپارتك بويله جسيم بر دونما ايله حر كته مالطه نك ضبطي هدف مقصد اوله ميوب بورادن مصره تعرض ايتسي احتمالي قوت بولمشيدى . فرانسه دونماسنك طولوندن حركتي اوزرينه انكلتره دولتنك اون درت اطعه سفائن جسيمه دن مركب اولان دونماسي (نلسون) نام اميرال تحت قومانده سنده اوله رق فرانسزلرك عقبنجه حركت ايلمشيدى . مالطه جزيره سي اق دكزده سيروسفر ايدن سفائن تجار يه ايچون اهم و الزم بر موقع معنا اولمغله فرانسزلرك يدينه كچمسي انكليزلره زياده انديشه يي موجب اولمشيدى . دولت عليه طرفدن كافة ولايات شاهانه يه امر لر

اسطار اولنوب انکلیز دوئناسی سواحل دولت علیه دن هرزه یه اوغرا ایه ما کولات و مشرو بائجه و مالز مه سائر جه معاونت و سهیلات لازمه اجر اسنه همت اولنمی امر اولندی .

(۱۲۱۳) ه محرمک اون اوچنجی (۱۸۹۷) م حزرانک یکر می بدنجی کونی انکلیز آ-میرالی نلسون اسکندریه پیشکاهنه کلوب فرانسزلی آراشدرمش و اهالی *ملکتی فرانسز لک و رودندن خبردار ایدوب کندولرینه معاونت ایده جکنی دخی بیان ایش ایه ده اهالی و اعیان بونی انکلیز لک بر خدعه سی عد ایله رد ایشلردی .

(۱۲۱۳) ه محرمک اون بدنجی (۱۸۹۷) م تموزینک برنجی کونی فرانسز دوئناسی اسکندریه پیشکاهنه کادکده ، لیان مذکورده لنگر انداز اولان (عقاب بحری) نام فرقتین قبودانی ادریس بک استکناه حال ضمنده ملازم امین قبودانی برفلکه ایله فرانسز دوئناسنه ارسال ایلمشیدی؛ ناپلیون بوناپارت قبودان مومی الیه « بنم کیمسه یه ضررم یوقدر ، دشمنز اولان انکلیز لر هند اقلیمنی آلدی آنک تخلیصنه کیدیورم؛ بتون دنیا ایله دشمن اولسه م عثمانلور ایله دوستم مع مافیه مدافعه صد ندنده بولنیکز هیچ بروقتده درتیوز کمی یه قارشو محاربه ایتکلککز کار عاقل دکادر » دیوجواب و برمکه ادریس قبودان دخی مقابله دن فراغ ایلمشیدی . ناپلیون اوچ کون مقدم انکلیز دوئناسنک و رودندن خبردار اولدقده عسکری قره یه اخراج ایتکه استعجال کوسترمش ایه ده قلعهدن مدافعه اولنه جغنی اکلا دقده لیانه کیرمه کجسارت ایده میوب برکیجه ظرفنده خارج شهره بشیک نفر چیقاره رق علی الصباح بالهجوم شهری ضبط ایلمشیدی . فرانسز دوئناسی حربیه و نقلیه درتیوز پاره کیدن عبارت اولوب اتوز بیک عسکری حامل ایدیلر . عسا کر مذکورده قره یه چیقارلدقده سفائن نقلیه و صغیره لیانه کیروب زیاده صوچکن سفائن حربیه جسیمه (ابوقیر) کورفرزنده لنگر انداز اولمشلرایدی .

فرانسه دوئناسی اسکندریه یه کلوب ایرتسی کونی قره یه دو کدیگی عسکرله شهره بالهجوم ضبط ایتدیگی ائناده لیانده بولنان سفائن تجاریه دن برروم کیمی یلکن یابوب فرار ایتمشیدی . آق دکیز بوغازنده مأمور اولان قبودانه بک طرفدن فرانسه دوئناسنک احوالی تجسس ضمنده اطرافه کوندرمش اولان چکدیریلردن بری ردوس آچیقارنده مذکور روم کیمسنک اوزرینه واروب وقعه دن خبردار اولدقده قبودانه بکه کتوردی ؛ قبوداننک افاده سی ضبط اولتهرق صفرك اوچی تاریخیله مؤرخ و قبودانه ایله دریا ترجانی طرفلرندن مهور برقطعه عریضه ایله درسماعده بیلدیرلدی . دولت روم ایلنده پاسبان اوغلی غائله سیله مشغول و قبودان پاشا دخی بوخدمته مأمور ایکن بقتة فرانسز لک اسکندریه یی استیلاری خبر دهشت اثری استانبوله واصل اولدقده حال بالکایه بشقه لاشه رق افکار دولت آرتق حصراً مصر طرفه اماله و مصروف اولق لازمکلمشیدی .

(۱۲۱۳) ه ربیع الاولک برنجی (۱۷۹۸) م آغستوسنک برنجی کونی نلسون اسکندریه پیشکاهنه کلوب فرانسز دوئناسنک اسکندریه یه یکر می میل مسافه ده اولان (ابوقیر) لیاننده لنگر انداز اولدیفندن خبردار اولدقده ، بعدالزوال ساعت برده اول جانبه حرکتله ایکی دوئنا بربری کوردی . اون درت قالیون

درد فرقتین و چند قطعه سفائن صغیره دن مرکب و (بروویس) نام ادمیرالک تحت قوماندہ سندہ اولان فرانسزدونماسی برخط اوزره و بہری پیندہ ۱۶۰ یارده قدر مسافہ اولدینی خالدہ ابوقیر اطہسندن مقابل ساحلہ طوضری پرمیچہ آہرق تیمورلیوب ایکی میل تمتداولمشدی . انکلیر ادمیرالی نلسونک تحت قوماندہ سندہ اولان اون ایکی قالیون ایلہ ایکی فرقتیندن عبارت اولان دونما یاقلاشوب فرانسزلرک بروجه مشروح تیمورلی اولدقربی کورد کده بہر کینک مابیندہ کی ۱۶۰ یارده مسافہ دن برانکلیر کیمسی کچوب فرانسز کیلرینسک ایچرو طرفنہ ، باش وقیچ او موزلقلری حداسنہ تیمورلک ایچون موجود سفینہ لرینک موقعلری تعیین ایدوب و کندوسی ایسہ فرانسز ادمیرالک سوار اولدینی (اوربات) نامندہ کی اوچ انبارلی بہ مقابل هجوم ایدوب موقعلری آلدیلر .

انکلیرلرک بویلہ خلاف مأمول حرکات مهارتکارانہ وجسورانہ سی و ہلہ اولیدہ فرانسزلرہ شاشقنلق ویرمش وانکلیرک دشمن طرفندن اولنان شدتلی آتسہ مقابلہ ایلہ برابر مواقع معینہ لرینہ تیمورلیوب پرمیچہ لرینی آہرق دشمنی باش وقیچ او موزلقلری حدالزندن طوب آلتنہ آلمقدہ کی سرعت و مهارتلی جہلہ پی حیران ایلمش ایدی . برآندہ پاتالیان ایکییک طوبک تاثیرات مخربہ سی پک مہلک و مؤثر بولمش ایدی . محاربہ نک بداندن ایکی ساعت صکرہ نلسون باشندن یارہ لندیسہ دہ یارہ سی صاریلوب باغنانی زائل اولدقندہ تکرار موقعنہ کلدی . بعد الزوال ساعت سکز دہ طوتیشان فرانسز کیلرینسک علوی کیجہ نک ظلمتی ایچندہ سایہ صعود ایدوب دونمانک حرکاتی مشاہدہ بہ مشعلہ اولمشیدی .

فرانسز ادمیرالی (بروویس) محاربہ نک برنجی ساعتندہ ایکی یارہ لشمس ساعت سکزدہ قصادہ دن کوکرتہ بہ ایندیکی اثنادہ برکلہ نک تصادمیلہ همان ایکی پارچہ اولدینی خالدہ قرہ سنہ کیرہ میوب برچاریک صکرہ کوکرتہ دہ تکمیل انفاس ایلمشدر . متعاقباً قودور (قسابیانقہ) دخی مہلک صورتدہ یارہ لوب فوت اولمشدی . اکثری طائفہ سی تلف و آرمہ وسائر ادواتی رخنہ دار وشکست اولان اوربات نام اوچ انبارلی ساعت طقوزدہ میرانہ دیرکی حداسندن طوتوشوب چوق سورمکسزین آتس جبخانہ سنہ سرایت ایتمشدر . بووقوعات نلسونہ خبر ویرلدکدہ همان کوکرتہ بہ چیقوب طائفہ سنی تخلص ایچون فلککلر کوندرمش ایسہ دہ بو طاسزلردن پک آزکیمسہ خلاص اولمشدر . الحاصل فرانسزلرہر جہتدہ مغلوب اولوب طقوز قالیون ضبط وایکی قالیون ایلہ ایکی فرقتین ودرت قروت فرار ایدہ بیلمکہ باقیسی محترق اولمشدر . فرانسزلر ، دونمالرینک مغلوبیتی واسکندریہ لیمانک ابلوقہ اولندیغی کوردکدہ وہم و تلاشہ دوشوب لیماندہ بولنان سنائن تجاریہ ایلہ ریالہ ادریس بکک راکب اولدینی سفینہ نک جبخانہ لرینی آہرق طیشارو چیقارمشلر ایدی . سفینہ ہایوندہ بولنان سنجاغ عثمانی یرینہ فرانسہ باندیرہ سی کشیدہ ایتسی فرانسزلر طرفندن مکرراً تکلیف اولندیغی خالدہ ادریس بک مخالفتدہ ثبات ایتدیکندن فرانسزلر اصرار ایلمیوب سفینہ ہایون ایلہ برابر لیماندہ بولنان اوتوز قطعہ دن متجاوز دولت علیہ سنائن تجاریہ سنک حرکت و عزیمتلیرینہ

رخصت ویرمشر ایدی . فرانسه دونماسنک بووجهله دوچار انهمزام اولمی وانکلیرلرک سواحلی آبلوقه ایلمی اوزرینه بوناپارتک فرانسه دن امید امدادی منقطع اولمش و براردو آره صره عساکر جدیده ایله تازه لئمز ایسه پایدار اوله میه جعی برامر اشکار بولنش اولدیغندن مصر سفیرنک برحسن نتیجه یه ایصال اولنه میه جعی مطالعه ایدرک متحیر و مضطرب اولمشیدی . بعض حیل و دسایس ایله برارز وقت قرانوب برآراق ناموسیه مصر دن چکلمکدن بشقه چاره قالمدیغی اکلامشیدی .

آدمیرال نلسونک ابوقیرده فرانسه دونماسنی احراق ایلدیکی دولت علیه عثمانیه طرفدن خبر آلدقده استانبولده بولنان انکلیر مصلحتکذارینه تشکر نامه یازیلهرق انکلتره دولته و آدمیرال نلسونه بیان محظوظیت اولنمی التماس قلمشدر . متعاقباً اشبو ابوقیر و قهقه سنک تفصیلاتنه دأثر انکلیر دونماسندن تخریرات کلکله مصلحتکذار باب عالی یه دعوت اولنهرق کورک کیدرلمش و آدمیرال نلسونه مجوهرلی چلنک ومعیتی نفراتنه تقسیم اولنمی اوزره ایکیک آلتون کوندرلمش و بومشهور آدمیرالک اشبو مرصع چلنک و نشانی حاملان آلتان تصویری کچنده غرافیق نام مصورغز ته نسخه لرندن برنده طبع اولنغله منظور عاجزانهم اولمش وزیرنده « نلسون طرفدن سلطان سلیم ثالثه تقدیم اولنوب خزینه هایونده محفوظ اولان لوحه دن قوییه ایدلمشدر » عباره سی محرر بولمشیدی .

بو تاریخه قدر استانبولده انکلیر ایلیچیلری بش چفته یه سوار اولور ایکن بوندن بویه دومنلی یدی چفته یه سوار اوللرینه مساعده ایله پایه ویرلدی .

(۱۲۱۳) ه ربيع الاولک یکریمی برنجی (۱۷۹۹) م ایلولنک یکرمنجی کونی فرانسه یه اعلان حرب اولندی . دولت علیه ایله برابر متفقلری اولان انکلتره و روسیه دولتلری دخی اعلان حرب ایدوب انکلیرلرک مطمح نظرلری مصر اولدینی کبی روسیه لیلر جزایر سبعة یی استرداد املنده اولدقلرندن (اوقانوف) نام آدمیرالک قومانده سنده اولان بش قالیون آلتی فرقتین و چند قروتله یکریمی به بالغ اولان روسیه دونماسنک ربيع اولک یکریمی دردنجی کونی بوغازدن دخوللرینه مساعده اولنوب قبودانه هایون قدری بک قومانده سنده اتوز یدی قطعه سفینه حربیه دن عبارت اولان دونمای هایون ایله برابر ربيع اولک سکرنجی کونی در علیه دن حرکت ایندیله .

خواجکان دیون هایوندن محمود پرائف افندی لسان آشنا اولدیغندن مستشار صفتیه دونما قوماندانی معیتنه مأمور قلمشیدی .

(۱۲۱۱) ه (۱۷۹۷) م سنه سنده فرانسه ایله اوستریالیلریننده منعقد (قامبو فورمیو) معاهده سی احکامنجه ونیدیک جمهورتی خریطه عالمدن حک اولنوب آنک تحت تملکنده اولان جزایر سبعة (پروزه) ، (پارغه) ، (وونیجه) ، (قومانیجه) ، (بوتریتو) نام محللر فرانسزلرک یداستیلاسنه کچمش اولدیغندن بو دفته یانیه والیسی تبه دلیلی علی پاشا محال مذکورنه ک فرانسلر دن استردادینه مأمور اولمشیدی .

دولت عثمانیه نك بو دفعه روسیه یلار ایله برابر جزایر سبعه یه کوندردیکی اوتوز بدی قطعه سفینه دن بشقه آق دکز بوغازنده قرلنچ و شالوپه لردن مرکب بر اینجه دونماسی بولندینی کبی ترسانه عامرده دخی اسکندریه یه ارسال اولتی اوزره آلتی قطعه قالیون و طقوز فرقتین و درت قروت تهیه ایدلمش و ایکی قروت دخی مقدجه انکلیر دونماسی معینه اسکندریه یه کوندرلمشیدی . دولتین متفقین دو تملاری چوقه اطهسنی ضبط ایتدکده زانطه و کفالونیه اطهلی اهلایسی جزایر مذکوره محافظه سنده بولان فرانسزلی طوتوب یانیه والیسی علی پاشایه تسلیم ایله استیمان ایتش اولدقلرندن متفقین دو تملاری طوغری قورفو اوزرینه حرکت ایتشلردی ؛ علی پاشا ایسه (دلوینه) یه قریب بر محله فرانسزلی بوزدقدن صکره آلتی بیك سواری ایله اوغلو مختار بکی ایلو کوندروب و کندوسی دخی پیاده سیله کیرودن کله رگ پروزه اطرافنده اجتماع ایدن فرانسزلی اوزرینه بالهجوم مظفر اولمش و دشمنک بقیه السیوفی بر جزال ایله برابر اسیر اولمغه بو خدمتی مکافاتی اوله رق عهده سنه رتبه سامیه وزارت توجیه قلمشدر . اشته بو وجهله (پروزه) * (وویچه) * (قومانیچه) * (بوترینتو) قلعه لری ضبط اولنوب پارغه قلعه سی اون درت سنه مقاومت کوسترمش ونهایت بو دخی عثمانلورک صولت شجیعانه لری او کنده زبون قالمشدر . متعاقباً دولتین متفقین دو تملاری قورفو اطهسنی ضبط ایتمکله سواحل شاهانه ده بروجه بالا فرانسز لردن استرداد اولنن موقعک کما فی السابق دولت علیه یدنده قالمسنه و آنجق جزایر سبعه نك دولتین متفقینک حمایه مشترکسی تحتده اوله رق مستقلاً اداره اولمسنه (۱۲۱۵) هـ (۱۸۰۱) م سنه سنده موافقت حاصل اولدینی حالده بر سنه صکره جزایر مذکوره اهلایسنک کندی طلب و انتخابلری اوزرینه روسیه حمایه سی تحتده بولمسنه دولت علیه رضا کوسترمشدر . اشبو جزایر سبعة (۱۲۲۱) هـ (۱۸۰۷) م سنه سنده تکرار فرانسزلی طرفندن ضبط اولندیسه ده مؤخرأ انکلیرلر فرانسزلی طرف ایدوب کندی حمایه لری تحتده بر اداره جمهوریه تشکیل ایتشلردی . مؤخرأ یونانستانه ترک ایتدیلر . (۱۲۱۳) هـ رمضانک یکریمی برنجی (۱۷۹۹) هـ شباطک اون بشنجی کونی ناپلیون مصردن چیقوب (العریش) نام موقعی ضبط ایدرک بر الشامه یوریش و بلا مشکلات (غزه) بی ویدی کون قدر محاصره ایله (یافه) بی ضبط ایلمشدر . یافه ده اسیر اولان ایکی بیك قدر آرن اوود عسکرینی طاقم شهرک شرق جنوب جهته کی اوویه چیقارهرق قورشونه دیزمی ناپلیونک خونریز لکنه بر مثال اولمغه بو محاربه ده عسکرک اولکی تسلیم اولمغه ترجیح ایتسی بوندن نشأت ایلمشیدی . یافه دن حرکتله (عکا) قلعه سنی تحت محاصره یه آلمش و کیجه کوندز شدتلی طوب آتشنه دوام ایدوب قلعه نك اکثری محللرینی و برج باروسنی تخریب ایلمشیدی . بو وقع اوزرینه ایکی قالیون ایله بر الشام سواحل آ بلوقه سنه مأمور اولان انکلیر آدمیرالی (سر سدن سیمس) مهمات حربیه حموله لی بر فرانسز کیسی ضبط ایله بالاستصحاب عکابه کله رگ عثمانلوره امداد ایلمشدر . نیسانده فرانسزلی یکیدن امداد آلوب عکابه کلان شام اردوسنی بوزهرق قلعه مستحفظلرینک برأ امداد آله بیلملری امکافی سلب ایتش و بر برینی متعاقب

مهاجره ل اجرا سيه قلعه ايجروسنه قدر كيرديكي حالده عثمانلو دلاورلرينك صبر و ثباتيه كبرو پوسكور -
دلشرا ايدى . بويله بر مضيق زمانده يعنى مایسك يدنجي كوني ردوسلى مرابط زاده حسين پاشانك
تحت قوماندنده سنده یتش پاره كیدن مركب دونمى هايون ايله اون ايكييك نفر عساكر نظاميه ورود
ايدرك مستحفظارى تقويه و تزويد ایتش و على الخصوص نظام جديد مرتباندن اولان بو عسکر
مخاربه ده پك بيوك بر مهارت و شجاعت اظهار و اوروپانك اك مشهور عسكرى اولان ناپليون اردوسنى
بوزوب مترسلره قدر تعقيه اجتسار ايله شيدى . بو محاصره مدتده سكر دفعه فرانسزلر و اون اوچ
دفعه عثمانلور طرفندن هجوم واقع اولمش و ايكي طرفدن دخى فوق العاده شجاعت و متانت ابراز
اولنرق نهايت ناپليون اون ايكييك تلذات ايله رجته مجبور اولوب العريشه قدر عثمانلور طرفندن
تعقيب ايدلشدر .

ناپليون مصره واصل اولدوقده ، كوسه مصطفى پاشا قوماندەسى تحتده اون بشييك نفر دن
عبارت بر عثمانلى اردوسى دونمى هايون واسطه سييله ابو قيره چيقاريله رق قلعه يى ضبط ايتدكلى
خبرنى آلدى . هان اول جهته شتاب ايدوب ابو قير قريه سي جوارنده اردوى هايونه ملاقى اولوب
هجوم ايدلى .

عثمانلو اردوسى كافي مقدار طويه مالك ايديسه ده سواريسى يوق ايدى . ابو قير قريه سي جوار -
نده كي اووده ايكي خط اوزره خندق قازوب تحفظ ايتشرا ايدى ؛ ايلك هجومده عثمانلور ك ايلرو خطى
بوزلمش و كيروكي خطده بولنان بهادرانك و سر عسکر پاشا معيتى افرادينك باخاصه ثبات و غبرقى
ودونمانك طوب آتشي ايله فرانسزلر كيرو پوسكور دلشدى . خندقده بولنان عثمانلور فرانسزلر ك رجعتنى
كور دكده ترك موقع ايله غير منتظم بر صورتده تعقيه جرات ايتدكلى بر زمانده ، ناپليون احتياطده
بولنان (مورات) نام جزالك تحت قوماندە سنده كي فرانسز سواريسى ايلرويه سوق ايدوب عساكر
عثمانيه يى داغتمش و مصطفى پاشانك چادريه قدر كيدوب مشار الهى ياره لى اولدينى حالده اسير ايلمشدر .
بو غلبه اوزرينه ناپليون بر مدتده مصرده قالب مؤخرأ خبر سزجه فرار ايلمش و مصر اوزرينه
حركت ايدن سردار اكرم يوسف ضيا پاشا عريشى ضبط ايتدكده ، مصرده سر عسکر قائم مقامى اولان
جنرال (قله بر) مصر ك تخليه سنه موافقت كوستر مكله (۱۲۱۴) ۵ سنه سي شعبانك يكرمى سكرنجى
و (۱۸۰۰) م سنه سي شباطك اوچنجى كوني تخليه مقاوله نامه سي امضالتمشدر ؛ حال بوكه فرانسزلر
بو مقاوله يى فسخ ايله مصرى تخليه ايتدكلر دن تكرار قبودان پاشا مأمور اولوب ابو قير جهتن انكليز
اردوسيله برابر حركت و ديكر جهتن دخى سردار اكرم يوريبوب فرانسزلى مصرى تركه مجبور
ايتلشدرى . فرانسز دونمسانك ابو قيره احراق اولنسى اوزرينه انكليز مالطه يى دخى استرداد ايتش
اولدكلر دن بوماده نيجه سنه ل دولتين مشار الهما بينده محاربه نك امدادينه سبب اولمشدى .

فرانسزلر مصری تخلیه ایدوب عودت ایتدکده ، برمدت انکلیرلر اسکندریه ده قالمش ايسه ده فرانسزلرک تصدیق اوزرینه مؤخرأ ترک ایلمشلر ایدی .

(۱۲۱۲) ه شوالنک اون ایکنجی و (۱۷۹۸) م مارتک یکریمی ایکنجی کونی روسیه لیلر حدود شاهانه یه تجاوز ایدوب (بندر) و (حوتین) ی ضبط ایتدکلر نندن بالمقابله اعلان حرب اولندی . حال بوکه انکلیرلرک دشمن جانی اولان ناپلیونه قارشو طوره جق آنجق روسیه اوله بیله جکندن ، بینلرنده اولان اتفاق مقتضاسنجه دولت علیه یی اعلان حرب بدن منعه جوق چالشمش ايسه ده ، دولت علیه نک مقصدی روسیه لیلری حدوددن تبعیده منحصر اولوب انکاتره و فرانسه دولترنی اسلوب حکیمانه ایله اداره ایدرک ایکسنی دخی الدن چیقارماق آرزوسنده ایدی . بو کره قطعاً ایکمندن برینک ترجیحی لازم کلمش و هر نقدر وکلای دولت انکلیرلر مائل بولمش ايسه ده روسیه لیلرک ازعاجات و تجاوزاتی حددن آشمش و فرانسه ایلچیسى جنرال (سباستیان) ک انواع وعد و عیدلری اوزرینه ذهنلر بالطبع فرانسه طرفه تمایل ایتمشیدی . مع مافیه وکلای دولت انکلتره نک رشته مصالحه یی که رایده جکنه دخی اینانمیورلر ایدی . حال بوکه انکلیر ایلچیسى سر (آرباسنوت) نام ذات غایت حدید المزاج بر آدم اولدیغندن (۱۲۲۱) ه ذی القعدة سنک یکرمنجی (۱۸۰۷) م کانون ثانیسنک اون یدنجی کیجه سی خفياً برانکلیر سفینه سنه سوار اوله رق در سعادتدن فرار ایلدیکی فرداسی کونی معلوم اولمش و روسیه لیلر ایله برابر انکلیرلرک دخی حربه قیام ایده جکلری مجزوم بولمش اولغله مسئله حرب بر مرتبه ده کسب اهمیت ایلمشیدی . اولجه روسیه دونماری و مؤخرأ انکلیر کیلری بوزجه اطه سنه کلدکلری حسیله فیضی افندی آق دکر بوفازی استحقک ماتنک اکل نقصاننه مأمور بیورلش وبعده قبودان پاشا یاپیلان طابیه لری معاینه ایچون اول طرفه کوندرلشیدی . بوغازک استحقکاتی مکمل اولمش اولسه دشمن دونماسنک کچمسی قابل اوله میه جنی بر امر آشکار ایدسه ده موجود اولان استحقکات آتار قدیمه کیلرینک منع مروری ایچون یابلمش اولسیله عصر مذکورده انشا اولنان سفائن حر بیه نک مرورینه مانع اوله میه جئندن اصول جدیده اوزره استحقک ویرلمسی لازمه دن ایکن شمعی یه قدر بوغازدن دشمن دونماسنک کچدیکنک امثال اولدیغنه مبنی مرور زمانک ایجاب ایتدیردیکی تحولاتدن غفلت ایدلشیدی . بناءً علیه جنرال سباستیان معیتده بولنان مهندس لری عملیاته نظارت ایتک اوزره بوغازه ارسال و بو باده پک زیاده استحجال ایدرک دولتک نظر دقت واهمیتی جلبه ایتام ایلکده ایدی . انکلیر ایلچیسى بوزجه اطه ده دونمایه کیردکده ، هنوز ممالک محروسه دن چیقماش اولدینی جهته مکالمه یه دوام ایده جکنی باب عالی یه تحریر ایتش و قبودان پاشا ایله فیضی افندی مکالمه یه مرخص تعیین قلمش اولغله سفیر دخی ترجمانی (پیران) ی چناق قلعه یه کوندرمشیدی . حال بوکه انکلیر دونماسی بوغازدن کیرمک ایچون بر مساعد هوایه منتظر اولوب سفیرک مکالمه و مخاربه یه تشبیه محضاً استحقکاتک تعمیراتی ممکن مرتبه تأخیر ایچون دولت علیه مأمورلرینی اغفال ایتکدن عبارت ایدی . بو خصوصه ایشک صلح ایله بتیریه جکنه قبودان

پاشا ایله فیضی افندی بی تمامیه قاندرمش و استحکام عملیاتنک غایت بطی صورته ترقیسنه سبب اولمشیدی . بونلرک بطاآت و مساحهسی حسیه (نقره) بروننه وضع اولنه جق اللی درت قطعه طویک برطاقمی برده برازی قونداق اوزرنده هنوز محللرینه تعیه اولنماشیدی . برقالیون بش فرقتین و بر قروتدن مرکب دونمای هایون دخی بوغازده لنگر انداز اقامت اولملر ایدی .

(داق وورس) نام آدمیرالک تحت قوماندنده سنده ، ایکی اوچ آنبارلی ، بش قپاق ، ایکی فرقتین ، ایکی قروتدن عبارت اولان انکلیز دونماسی شدید بر لدوس روز کاربله (۱۲۲۱) ه ذی الحججه سنک اوننجی یعنی عید انجمنک برنجی (۱۸۰۷) م شباطنک اون طقوزنجی کونی عثمانلور بیرام نمازنده ایکن (قوم) و (سد البحر) قلعه لرندن اولنان آتسه مقابله ایتمکسزین مرور و کلید بحر ایله چناق قلعه پیشگاهنه کلد کده قلعه لر دن اولنان آتسه مقابله ایله برابر سرعته ایچروبه دخول ایلدی . متعاقباً (بیسکریس) بروننده یعنی بورغاز لمانی دیو مشهور اولان محله لنگر انداز اولان دونمای هایون اوزرینه هجوم ایتدکلر نده کیلرک عسکرینک اکثریسی بیرام اولدینی مناسبتله طیشاروده بولندکلر ندن ، موجود اولان عسکرله مدافعه یه ابتدار اولنمش ایسه ده ، عثمانلور انکلیز دونماسنه معادل اولمدیفندن سفن شاهانه نک دردی احراق و ایکیسی ضبط ایدلمش و یالکز برریق اولجه طاورانوب فرار ایلمشدر . محاربه مذ کورده قبودان پاشا وظیفه سی خارجنده اوله رق بطریقه باشنده بولندینی حالدده دشمن آتشی کسب شدت ایتد کده فرار ایتمکله بوجبات طویلیله ده سرایت ایدوب طویار معطل قالمش و دونمانک پریشان اولسنه سبب مستقل اولمشدر . انکلیزلر دخی بر خیلی تلفاته اوغرامش و علی الخصوص دونماده اولان خساراتی تعمیر ایچون بر قاج کونار مرمرده توقف ایتمشدر . بالاده بیان قلندینی اوزره اولجه دونمادن فرار ایدن بریق طوغری استانبوله یول ویرمش اولدیفندن عید انجمنک اوچنجی جمعه کونی بالوصول وقعه یی خبر ویرد کده ارکان سلطنت تعریف اولنیز درجه ده تالاشه دوچار اولوب ، سواحلک محافظه سی امرنده طابیه لر انشاسنه قرار ویرلمشدر . یوم مذ کورک اقسامی انکلیز دونماسنک اطهرده لنگر انداز اولدینی مشاهده اولنمشیدی . انکلیز ایلچیسى بورادن باب عالی یه بر تقریر ده اارسال ایدوب دونمای هایونک امانه کندیلرینه تسلیم ایدلمسنى و روسیه لو ایله مصالحه اولنسنی وانکلتره اتفاقنک تجدیدینی و فرانسز ایلچیسى سیاستینک طردینی طلب و خصوصات مسروده نک اجراسنه یکر می ساعت مهلت تکلیف ایتشیدی . عقد اولنان مجلس خارصده انکلیزلره جواب رد ویریلوب مدافعه و محاربه یه قرار ویرلدی . جنرال سیاستینک نظارتی تحمیده اسباب مدافعه نک تدارکاتنه مسارعت قلندی .

علی العموم هر دین و مذهبده اولان تبعه دوات کمال غیرت و سرعته استحکاملرده چالشمقه باشلادی . سیاستیانی عملیاتی تعلیم ایچون معیتنده بولنان و دالماجیا اردوسندن کلان فرانسز ضابطانی طابیه لره تقسیم ایتشیدی ؛ و کلای دوات معیت مأمورلریله برلکده بالذات طابیه لره بولنه رق تسریع عملیاته نظارت ایتد کلر نده بشقه سلطان سلیم خان حضر تری دخی آره صره استحکاملری طولاشه رق

جمله بی تشویق بیورر لر ایدی . بر طرفدن دیوان هایون تر جانی واسطه سیله مخبره ومذا کرمه دوام اولنمقده
 ودیگر طرفدن استحکام انشا آتی خارق العاده بر صورتده سرعتله ترقی ایتمکده ایدی . برنجی کون سوا حله
 اوچیوز قطعه طوب وضع اولمش ویشنجی کونی ایسه تعیبه اولنان طویلر بیک ایکویزی تجاوز ایتمشیدی .
 بو ائنده سلطان سلیم خان حضرتلری آخور قیو طرفلرینی دور ومعاینه بیورمقده ایکن درگاه عالی قیوچی
 باشیلرندن جزایرلی سید علی بیکی کوروب احوال جاریه یه دأر مطالعه سنی سؤال ایتد کده ، مشار الیه
 بو ماده او قدر مهم اولیوب بر قاج سفینه اعطا بیوریلور ایسه انکلیر دو نمانسی پریشان ایلیه جکنی
 عرض ایتش و کندوسی فی الاصل امرای بحریه دن بولنمغله بویه متفاخرانه سوزلری پادشاه غیوره باعث
 انبساط اوله رق هان ترسانه لیاننده موجود اولان قالیون وفرقتین وقروتلردن منتخب یکریمی قطعه کیدن
 مرکب دو نتمایه قوماندان نصب ایدرک بشکطاش پیشگاهنه اخراج ایلمشدر ،

انکلیر لرك تجاوز اتندن بتون استانبول خلقی منفعل وعلی الخصوص صنوف عسکریه پک زیاده آزرده
 دل اولدقلرندن اهالی مذکورده دن بر کون طرفنده یدی بیک بشیوز سردن کچدی تحریر ایله سفائن حریره یه
 وضع اولنمشدر . قیودان پاشا بر آ استانبوله کلد کده بوغازده کی تدبیر سز لکنندن طولایی عززل اولنوب
 سیدی علی بک رتبه وزارتله و جزایر ایالتی الحاقیله قیودان دریا نصب اولنمشیدی . بوغاز محافظه سنده بولنان
 فیض الله افندی بک امور مأموره سنده کی تقصیراتی ثابت اولمغله اعدام ایدلدی . بوغاز قلعه لری استحکاماتنک
 تقویه سیچون اردوی هایون چرخه جیسی علی پاشا ایله بعض امرا وبر طاقم فرانسز مهندس لری وضابطلری
 تعیین وارسال قلندی . انکلیر دو نمانسنک بوغازدن مروری خبر آ لندی کی در سعاده جوار اولان قضا لری
 معتبراننک سریمآ در سعاده یتشم لریچون او امر علیه کوندرلش ایدو کندن (شیله) سرداری اوزون
 حسن معینی افرادیه دو نتمای هایونه ارکاب اولنوب (ازنیق) اعیانی مصطفی بک ، اطه بازاری اعیانی
 قره عثمان ، ککبوزه اعیانی سمرجی بایراقدار موجود ، معتلریله قاضی کوی وفنار بانچه سی طرفلرینه تعیین
 قلنمشلر ایدی . فنار بانچه سنه مأمور اولان عسا کردن بر قسمی بر وقت مناسبده قتالی اطه یه کچوب
 صو آلمغه کلان انکلیر صندالریله بالمحاربه یدی سکز نفرینی قتل وبر او قدرینی اسیر ایدرک عودت
 وساحل سلامتله مواصلت ایتش واسرا میاننده آدمیرالک اوغلو دخی بولنمغله خاقان معظم سلطان سلیم
 حلیمه عرض اولندقدده غازیله قرقر آلتون بخشش ایله برر چنک احسان بیورملری جمله یه تازیانه
 شوق وغیرت اولمشیدی .

متعاقباً بر طاقم بالقجیلر قایقاریله انکلیر دو نتماسی اطرافنده طولاشه رق بر کیدن دیگر کی به
 کیدن صندالری توقیف واحذنه متجاسر اولمشلر ایدی ؛ قرتال قریه سی صو باشیسی اللی نفر دلاور
 وایکی اوفاق طویله قتالی اطه یه کچوب صو آلمغه کلان انکلیر لری منعه قیام ایتدیکندن انکلیر آدمیرالی
 (داق وورس) بونرک اوزرینه ایکی طویله بر قاج یوز نفر سوق ایدرک غلبه وطویلرینی ضبط ایتش ایسه د-

انگلیزلر دخی يك چوق تلفات ویرمشلردی . نهایت عثمانلیلر تپهده کی مناسره کیروب اقسامه قدر دشمنه مقاومت ایتمش و کیجه اطه نك آرقه سنده حاضر بولان قایقلر ایله ساحل سلامت کچمشلر ایدی . الحاصل بش کون ظرفنده سرای برونندن یدی قلهیه وقبر قلهسندن قاضی کوینه قدر بتون سواحل استیحااملرله دونادیلوب ، اهالی قایقلر ایله انگلیز دوئناسنه هجوم ایده جک بر غیرت و حدته کلشیدی . قبودان دریا سید علی پاشا دخی یکریمی قطعه سفن حریبه ایله بشکطاش پیشگاهنده لنگر انداز اوله رق انگلیز دوئناسی اوزرینه هجومه حاضرلتمش ایسه ده انگلیزلرک محاربات بحریه ده درکار اولان مهارت فوق العاده لرینه منبى موجب پریشانی اوله بیله جکی خاطر سیله ارکان دولت بحرأ هجومی مناسب کورمامش ایدی . انگلیزلر بش التی کون مخابره ومذاکره ایله اضاعه اوقات ایستدکلرندن ، تکلیفلرینی خلیجه تخفیف ایتمش ایسه لرده ینه رد ایله جواب آلمش ایدی . حال بوکه استانبوله تعرضه ده جسارت ایده مامش و بر طرفدن دخی بوغاز استیحااملرینه تقویت ویرلمکده بولتمش اولدیغندن براز ده اوقت کچرسه چیمق قابل اوله میه جغی دوشونهرک عودته قرار ویرمشلر ایدی . سنه مذکورده مارتنک اوچنجی و ذی الحججه نك یکریمی ایکنجی بازار کونی مساعد بر پورازله قالقوب بر ایکی ساعت استانبول پیشگاهنده وولطه اوره رق عثمانلورک هر طرفده مدافعه یه حاضر بولندقلرینی تماشاندنصرکه چناق قلعه یه متوجهأ یول ویردکلری ائنده قلعه لرده کی خلقک مسرت صدرالیه تشییع اولمشلر ایدی . انگلیز دوئناسی وولطه اورمقده ایکن عثمانلو دوئناسی دخی تیمور آلوب حرکت ایلمش و قوم قویبه تیمورلشیدی . انگلیزلر بوغازه قریب اکی نك نام محله ایکی کون توقفله بوغازده ضبط ایستدکلری ایکی کمی نی محل مذکورده ترک ایستدیلر . بومدت ظرفنده بوغاز قلعه لرینه تقویت واستحکام ویرلمش ومقدما تکاسل ایدنلرک ترتیب جزاسیله سائر عبرت کوسترلمش اولدیغندن انگلیز دوئناسی حین خروجه ده يك زیاده ضایعاته اوغرامش ، وقارشولقلی وضع اولمش اولان جسم طوپلرک سکز یوز لبره ثقاتنده کی غرانیت مرملری بر قاج کمی به تصادفله غرق اولمق حالنه کتورلمش اولمغله بو حال ایله بوزجه اطه یه کیدوب کیلرینک تعمیریه مشغول اولمشلر ایدی . (سرجون داق وورس) قومانده سنده کی انگلیز دوئناسی آتی الذکر کیلردن عبارت ایدی :

عدد طوپ	اسامی سفائن	آدمیرال وقبودانلرک اسامیسی
۸۰	قانونپاس	ریر آدمیرال طوماس لوویس قبودان شورتلند
۷۴	ریپالس	آرنارلغ
۱۰۰	رویال جورج	وایس آدمیرال جون داق وورس قبودان دان
۹۸	ویند سور قاسل	قبودان بویلس
۶۴	سیتاندرت	قبودان هاوی
ایکی قطعه هوان سفینه سی		قبودان قولینس
۸۰	پومی	ریر آدمیرال سرسیدن سیمس قبودان ریچارد داقریس

ایکی قطعہ آتش سفینہ سی	قبودان ایلوت
۷۴	قبودان طوماس قابل
۳۸	قبودان نووبری

بو ائنادہ روسیہ آدمیرالی (سیناویں) بر قاچ قپاق و چند قطعہ فرقتیلہ بوزجہ اطہیہ کلوب تکرار بوغازدن کچہرک استانبولی اور مق خصوصی انکلیرلرہ تکلیف ایلدیسہدہ، بوغاز قلعہ لرینک استحکاماتی اولکی حالده قالمش و کوندن کونہ تقویت ویراش اولدیغندن انکلیرلر کوچ حال ایلہ قورتلدقلری کرداب مخاطرہ یہ تکرار دوشمکی تجویز ایتماشلرایدی ؛ فقط بوزجہ اطہیہ ضبط ایلہ آق دکز بوغازینی آ بلوقہ ایش و بر طاق کیلری اطہلر آرسندہ کشت و کذار ایلہ سفائن تجاریہ یی صید وشکارہ باشلامشیدی .

الحاصل انکلیر دوئناسنک استانبولدن طردی خصوصندہ پک بیوک ہمت وغیرت اظہار اولنش وسید علی قبودانک انکلیر دوئناسی اوزرینہ هجومہ مساعده اولنمیوب مدافعہ حالندہ بولندیراسی انکلیرلری تہدید ایدن تدایرک باشلیجہلرندن بولنمشیدی . چونکہ قبودان مشار الہک معیتدہ کی سفائن حریبہ تک جوغی فرقتین وقروت کبی کوچک کیلردن و درونندہ بولنان افراد دخی دکز حالتدن بی خبر کوکلی سردن کچدیلردن عبارت ایدی ؛ بویلہ کوچک کیلر و تجربہ سز عسکر ایلہ ہر جہتلہ فنون بحریہدہ ماہر ضابطان و فترات ایلہ مجہز انکلیر اوج انبارلی وقالیونلرینہ غلبہ قابل دکلی .

سلطان سلیم خان حضرتلری انکلیر دوئناسی رجعتہ مجبور ایدرک بوغائلہ یی بر طرف ایتدکدہ بو بادیہ تکاسلی ثابت اولانلر حقندہ مجازات و سعی وغیرتی مشہود اولانلرہ مکافات ایتمشلردی . انکلیر دوئناسی استانبولدن عودت ایتدکدہ مصری ضبط ایتمک اوزرہ قرق ایکی قطعہ کمی ایلہ بدی سکز بیوک عسکری اسکندریہ یہ سوق ایش و بر مدت قلعہ یی طویلہ تضیق و تخریب ایتدکدنصرکہ محرمک اون ایکنجی کونی ضبط ایلمشیدی . اسکندریہدہ یرلشد کدن صکرہ رشیدی ضبط ایچون بر فرقہ عسکر کوندرمش ایسہدہ ، اہالی وعسکر حربہ مہیا بولندقلرندن ہان انکلیرلرک اوزرینہ هجوم ایدرک محو درجہ سنہ کتیرمشلردی . ایکنجی دفعہ رشید اوزرینہ حرکتلرندہ دہا زیادہ پریشانی و تلفات ایلہ رجعتہ مجبور اولدیلر . اشته بو رشید مظفرتی اوزرینہ مصر اہالیسی جسارتلنہرک ہان اسکندریہ اوستہ یوریکہ حرصلنمشلر ایدی . انکلیرلرک اسکندریہ یی استیلا ایتدکلری خبری استانبولہ واصل اولدقدہ ہان انکلیرلرہ اعلان حرب اولندی . بو حالده مصرہ معاونت اولنمق لازمہ حالدن ایدیسہدہ روسیہ دوئناسی بوغازدہ و بر بیوک انکلیر دوئناسی ایسہ اسکندریہدہ لنگر انداز بولندیغندن بحرآ اعانہ قابل اولہ مدینہ کی روسیہ محاربہ سی دخی دوام ایتمکدہ بولمغلہ برأ مصرہ امداد ایلکمک اوزرہ صیدا والیسی سلیمان پاشایہ وکنج یوسف پاشایہ امر عالی یازلمقدن بشقہ بر کونہ تدبیر اجرا اولنہمدی . فقط محمد علی پاشا معاونتہ احتیاج کوسترمیوب (۱۲۲۲) ہ جمادی الاخرندہ (۱۸۰۷) م شباطندہ اسکندریہ یی محاصرہ و تحت تضیقہ آلمش وانکلیرلر تاب آور مقاومت اولہ میوب ہان اسکندریہ تک تلخہ و تسلیمی مکالمہ سنہ ابتدار ایتمشلردر . اواسط

